

jiga: MAMA NEĆU U PODRUM koju je priredila Razija Lagumdžija, važnu i tešku dokumentaciju ovoga vremena. U njoj je sakupljeno i uređeno dječijih pisama, pjesama, crteža, a koji je, kako se iz Predgovora vidi, iz mnoštva originalnih radova. Crteže je odabrao Ibrahim Ljubović.

obiti značaj ovoga rada je u tome što su sačuvana autentična svjedočenja, napisani u vremenu kada je progovarala očajna dječija duša prisiljena dovedena u stanje kada djeca svojom nevještom rukom zole, mrtvaca, kralje i gurnuli ti "zlikovci sa brda". Ni krive ni dužne...

predgovorom se Razija Lagumdžija neposredno obraća dječji čime ti svijet ni svijet kazan pismima, a po značenju upoređen sa onim strašnim bajkama. Ukazano je na ono što su djeca uistinu osjetila: ubojite granate kao trijele mačeve kojim aždaje ubijaju nevine ljude. Iza svega, kao u svijetu a pobijediti pravda.

govorom su istaknuti razlozi zbog čega se ova knjiga morala pojaviti i je na strašne podatke o stradanju djece u ovom teškom ratu.

Iz recenzije *Dževada Karahasana*

izija Lagumdžija, sa posebno izgrađenim smislom, sluhom i afinitetom za liričnost i osjećajnost dječije duše, od početka rata, preko DJEČIJE AM- E sakupljala je, sabirala, sistematizovala, i u cikluse slagala sve ono što su m danima pisala, crtala, sve ono o čemu su ti mali stvaraoci sanjariili: pjesme, iče, pisma, crteži, i sve to, uz nadahuti i analitički predgovor, te pogovor, u knjigu, pravu pravcatu dječiju ratnu čitanku. Tako je nastalo djelo nepro- vrijednosti. Tu su izvorni tekstovi, svjedočenja, zapamćenja, slika jezive i kroz koju su ova nedužna bića prolazila, freska svega onoga što su doživjela avala u ovim ratnim strahotama...

Srećno se dogodilo upravo to što se dogodilo da svi ti radovi dodu u ruke agumdžije. Da bude neimar, baštovan u toj bašti dječijeg duha i stvaralaštva, na nad nježne cvjetove, ali i suze, zagledana u zvijezde u dječijim očima, ali i zastravljena lica. O svemu tome govore ovi radovi dječiji. Govore istinito, o, nenametljivo i nepotkupljivo, iskreno, ali i sa puno tuge, ali i dobrote, sa lenja i nevjerovanja, ali i sa onom nepresušnom dobrotom koje u izobilju ja duša. I upravo to je najljucii i najžešći šamar po licu mraka i mračnjaštva, dublja i najmoćnija osveta za sva zla koja su se tim nedužnim i nevinnim djeći dogodila...

Mislim da ni jedno djelo nekog starijeg stvaraoca, pisca ili publiciste, nećežno, istinito, duboko doživljeno i vjerno predstaviti svijetu našu tragediju, e ovi izreći iz dačkih teka na kojima su ispisane ili iscrtane istine o našoj rami i velikoj tragediji.

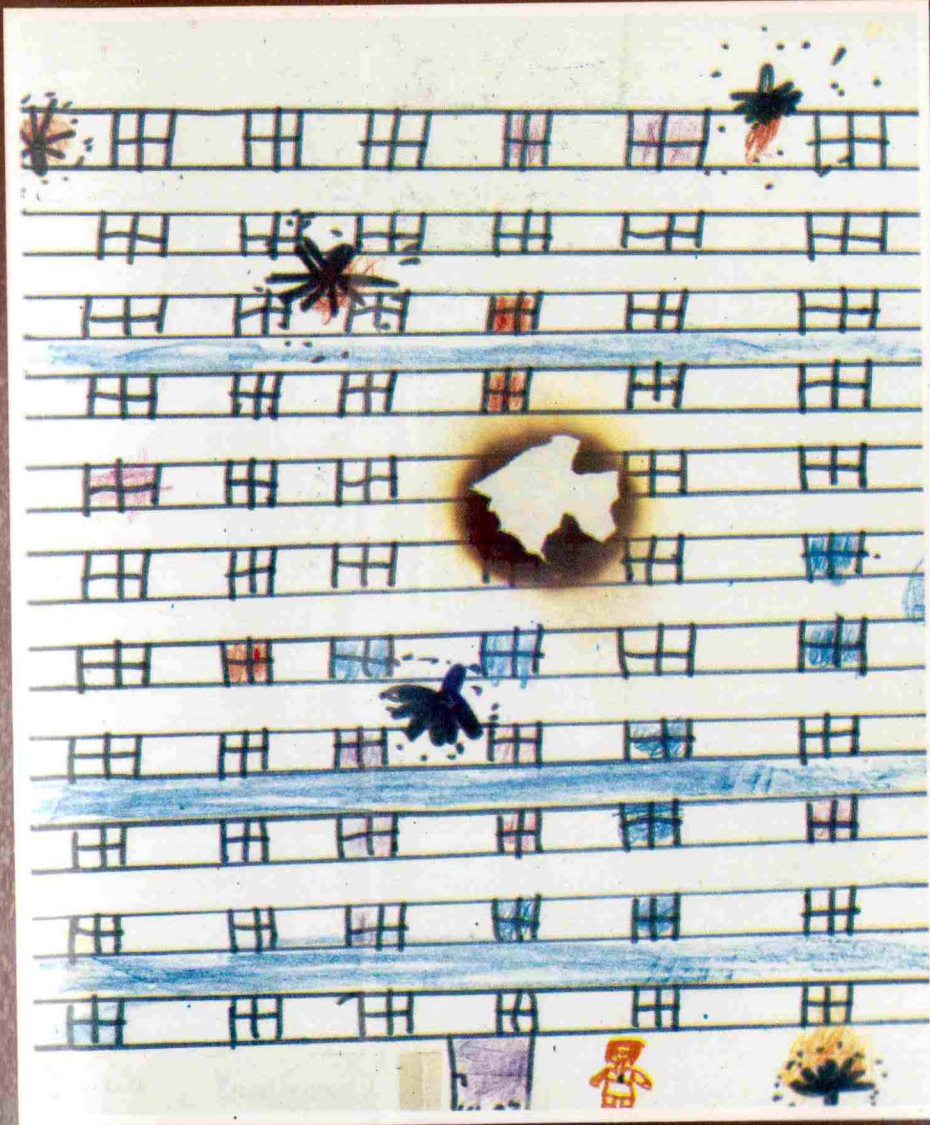
Iz recenzije *Velimira Miloševića*

Veselin Masleša

Dječija ambasada "Medaši"

Sarajevo

MAMA, NEĆU U PODRUM

MAMA, NEĆU U PODRUM

Dr Razija Lagumdžija

MAMA, NEĆU U PODRUM

Izdavač:

IP "Kosmo Moskva"

Sarajevo

Dječja ambasad "Molai"

Sarajevo

Uređnik:

Prof. dr. Branko Todorović

Aljo Hozgic Dubočanić

Saradnik:

Jasmina Zilberović

Dubravka Karić

Crtež na naslovnoj strani:

Katja Enrić, 9 godina

Sarajevo, augusta/kolovoza 1992.

Štampa: "Miroslav"

Štampa: "Miroslav" - Sarajevo

Izdavači:

IP "Veselin Masleša"

Sarajevo

Dječija ambasada "Međaši"

Sarajevo

Urednici:

Prof. dr Branko Tošović
Alija Hasagić Dubočanin

Saradnici:

Jasmina Zildžević
Dubravka Krznarić

Crtež na naslovnoj strani:

Kulin Ermina, 9 godina

Ibrahim Ljubović
Likovno rješenje - izbor dječijih crteža

Izdavači:
 IP "Veselin Masleša"
 Sarajevo
 Dizajneri: "Stefan"
 Sarajevo

Urednici:
 Prof. dr. Branka Tešović
 Alija Habić Dubrovnik

Saradnici:
 Jasmina Zlatić
 Dubrovnik
 Kiznać

Crtež na naslovnoj strani:
 Kulina Smiljanović

Štampa: "Ljubav"
 Zagreb

Moja majka, djevojčica i dječaci

...je lijepa upisana pismima i crtežima vas i vaših
 majka, koji u ovom tužnom zatvorenom prostoru, mirno
 podigne, imajući prijetnju da ću vam dati godina, ljeta, i
 zadržati da se ne zaboravi, da se nikada ne ponovi,
 nego vašim svjedokom o tome šta su "neke" ljudi
 učinili po ovoj našoj zemlji Bosni i Hercegovini
 i to da bi je podijeliti pa da bi ona bila vladavina. Bio
 je strah od toga. Bio bi to čista kuc s amonijakom i
 baš kao u zatvorenom vilištu, kada poglavci dječaka
 i je du napreduje ljude i djecu. Ali, mišići, i u zatvorenom
 prostoru, nalaze se i neki pravdom i pravdom ljudi koji
 nisu tu strahom napravljeni i svoj narod posvode slobodan.
 ...se počne živjeti zajedno u sreći i ljubavi.

Eto, vidite djero, kako vam je i u ovom zatvorenom
 prostoru, poglavci slijede da podijele ovu našu
 zemlju i domovinu. Jer, oni nisu znali da se ova naša, ova
 zemlja zajednička država, podijeliti i podijeliti ne
 može. Oni su, djeca, ti zlikovci za naših akolita brata,
 koji svoje ubojne strijelice, amonijake, zapaljive, pa su
 učinili da se naša tma zaplašiti, pokoriti. Nisu oni umjeli
 i poslušati koliko mi imamo voljke ljudi i brata i sestre, je
 koji su se stajali, pa da čemo tim svoje ne pravdom izdržati,
 izdržati, prozreti, ali da se nećemo dati pokoriti.

"...ovo je moj pedelj zemlje...mene je ovdje majka
 rodila...odavde sam ja za svijet čuo i vascijeli svijet tim
 cvatom i cvrkutom zavolio..."

Skender Kulenović: Iz HUMUSA

Ovo je knjiga ispisana pismima i crtežima vas i vaših vršnjaka, koji u ovom tužnom ratnom vremenu, strašne 1992. godine, imate od četiri do četrnaest godina. Ima, i biće ostaće da se ne zaboravi, da se nikada ne ponovi, mnogo užasnih svjedočenja o tome šta su "neke lude glave" činile po ovoj našoj zemlji Bosni i Hercegovini samo zato da bi je podijelili pa da bi onda oni vladali. Bilo bi to strašno doba. Bilo bi to doba kao u onim najstrašotnijim bajkama o tamnom vilajetu kada troglave aždaje ubijaju i jedu nevine ljude i djecu. Ali, uvijek, i u svakom vremenu, nalaze se i neki poštene i pravedni ljudi koji unište tu strašnu neman i sav narod postane slobodan. Opet se počne živjeti zajedno, u sreći i ljubavi.

Eto, vidite djeco, tako vam je i u ovom vremenu kada su te ovdašnje troglave aždaje htjele da podijele ovu našu lijepu domovinu. Jer, oni nisu znali da se ova naša, od vijekova zajednička država, podijeliti i pobijediti ne može. Oni su, djeco, ti zlikovci sa naših okolnih brda, imali svoje ubojite strijele, zatrovane, zapaljive, pa su mislili da će nas time zaplašiti, pokoriti. Nisu oni umjeli ni naslutiti koliko mi imamo veliku dušu i hrabro srce, je oni to nemaju, pa da ćemo time sve to prkosno izdržati, podnijeti, prezreti, ali da se nećemo dati pokoriti.

I još nešto, draga djeco, da vam svima kažem, što su neki od vas, na svoj način, i u pismima napisali; onako iz

duše, u što ćete se uvjeriti kada ovu knjigu budete čitali.
- Umjesto zapaljivih strijela koje su ovi napadači iz zakopanih rupa vadili, i nas gađali, mi smo u odbranu imali samo naše svijetleće srce, koje je, kao u narodnim bajkama, osvijetljavalo put nevinoj djeci i bespomoćnom narodu da izađu na pravednu svijetlu stazu.

Kada su ti zli ljudi, - spodobе u ljudskom liku, - potrošili svoje strijele, onda su ih oni dovlačili iz drugih tamnih vilajeta, susjednih zemalja. Tamo su ih bili sakrili kada su počeli da otimaju, krađu ono što smo svi mi bili za poštenu novac kupili. Nismo tada znali ni slutiti za šta će oni upotrijebiti to oružje, za koje smo mi mislili da nam može ustrebat i za odbranu zajedničke domovine.

Oni su nas prevarili.

Oni su nas tukli našim oružjem.

Jedino svijetlu strijelu srca nisu mogli ukrasti.

Bilo nam je teško, strašno, svima nama koji smo ostali u vrljetima naše domaje, u dolinama mira, da se branimo. Vama, djeco, bilo je najteže. Bježali ste iz svojih porušenih domova, sakrivali se od tih zastrašujućih strijela, koje se sada zovu granate. Odlazili ste u mračne podrumе i čekali da te "strašne" čike, kako ih često mnoga djeca u svojim naivnostima nazivaju, već jedanput prestanu kada uvide da vašu ljubav za slobodu, za zajednički život, ne mogu ničim uništiti. Nije bilo lako ostavljati svoj rodni prag, svoj krevet, svoje igračke, svoje bašte i parkove, svoje cuke, mace, ptice, ... i posebno drage prijatelje, nekada i roditelje što je bilo i najteže, pa

silaziti u ta tamna skloništa, da nas sve ne poubijaju. Teški su to dani i noći. Tamo, baš u tim podrumima neki od vas su uzimali papir i olovku ili bojice i zapisivali boli svoje duše zbog svega toga u šta su nas bili doveli ti ljudi - neljudi.

Neka od tih vaših pisama sakupili smo u ovu knjigu, pa da tako ostane zapis vaš o vama u jednom vremenu za koje pjesma kaže "ne povratilo se..."

Ovo je prva knjiga tih pisama i crteža koja su sakupljena preko Dječije ambasade, knjiga iskrenih ispovijesti o ranjenoj dječijoj duši koja se nije dala pokoriti. Ti zapisani dječiji glasovi, riječi, priče, najprodornije govore i onda kada nije sve rečeno, kada je želja, protest, misao prekinuta strašnim treskom granate. A to se često dešavalo. Najavili ste onu, sada nemuštu priču, kakvu će godinama pričati čovjek čovjeku. Ovakve knjige-svjedočenja nastajace vremenom i kao pripovijetke, romani, pjesme, što ćete ih, sigurno, jednog dana napisati. Ova knjiga će ostati kao autentično podsjećanje, podsticanje da se pričanje nastavi. Jer, ovoj priči, čiji ste i vi svjedoci, zaista kraja nema.

Razija Lagumdžija

PISMA RODITELJIMA

*...Draga Nanjice i dedice znam da brinete i mislite
kako smo mi. Meni je jedina želja da prestane rat.
Danas su mi izvadili konce sa čela, a mali geler mi je
ostao u kosti...*

*L.N.**

*...Dragi tata mnogo smo te poželjeli i čekamo da te
vidimo poslije skoro pet mjeseci. Prešao si preko
mnogih i velikih zemalja kao kapetan stranog broda a
ne možeš da pređeš desetak kilometara preko Ilidže...*

D.M.

* Puni potpisi napisanih inicijala nalaze se u pismima iz kojih je citat uzet.

Lana

Draga Nanjice i dedice znam da brinete i mislite kako smo mi. Meni je jedina želja da prestane rat. Danas su mi izvadili konce sa čela, a mali geler mi je ostao u kosti,

Brinemo se kako ste vi u Banja Luci jer nemamo telefona da vas čujemo. Ja se nadam da će rat uskoro prestati i da ću vas uskoro vidjeti. Voli vas vaša unuka Lana.

Dragi tata,

Mnogo smo te poželjele i čekamo da te vidimo poslije skoro pet mjeseci. Prešao si preko velikih i mnogih zemalja kao kapetan stranog broda a ne možeš da pređeš desetak kilometara preko Ilidže. Ni mi ne možemo izaći da te vidimo, ni ti ući da nas vidiš iako smo se mnogo poželili. Prvi put u mojih 11 godina i sestrinih 9, nismo te dočekale na aerodromu. To nam ne daju četnici sa planina što ubijaju djecu. Cijeli dan smo u kući ili u skloništu jer granate i meci padaju svuda oko nas i ruše najljepši grad Sarajevo i najljepšu zemlju BiH. Te zvijeri koje ubijaju djecu, pitam se šta li njihova djeca misle o njima kada znaju da su ubice. Oni neće još zadugo. Hrabri branitelji Sarajeva i naše drage BiH sve više napreduju i uskoro će ih otjerati u šumu odakle su i došli. Dragi tata, ništa se ne brini mi smo dobro i kad ovo prođe opet ćemo biti zajedno.

Ovo ti pišu tvoje kćerke, Dana i Mirna koje te mnogo vole.

Draga Nanjice i dedice znam da brinete
i mislite kako smo mi. Heni je jedina
želja prestane rat. Danas su mi izvadili
konce sa čela, a moli gelen mi je ostao u
kosti. Brinemo se kako ste vi u Banjaluci
jer nemamo telefona da vas čujemo.
Ja se nadam da će rat ubrzo prestati
i da ću vas uskoro vidjeti.

Voli
vas
vaša
unuka
Lana.

30.4.1992

DANA i MIRNA

DRAGI TATA MNOGO SMO TE POŽELILE
ČEKAMO DA TE VIDIMO POSLIJE SKORO 5
MJESECI. PRESAO SI PREKO MNOGIH
VELIKIH ZEMALJA KAO KAPETAN STRANOG
BRODA NE MOŽEŠ DA PREDEŠ DESETAK
KILOMETARA PREKO ILIDZE. NI MI NE
MOŽEMO IZAČI DA TE VIDIMO, NI TI UČI
DA NAS VIDIŠ IAKO SMO SE MNOGO POŽELI
PRVIH PUT U MOJIM 11 GODINA I SESTRINIM
GODINA NISMO TE DOČEKALE NA AERODROMU
TO NAM NEDAJU ČETNICI SA PLANINA ŠTO
UBIJAJU DJECU. CIJELI DAN SMO U KUĆI
U SKLONISTIMA JER GRANATE I METCI
SU OKO NAS I RUŠE NAJBOLJE GRAD
SARAJEVO I NAJBOLJU ZEMlju BIH. TE
ZVJERI KOJE UBIJAJU DJECU, PITAM SE
ŠTA LI NJIHOVA DJECA MISLE O NJIMA
KADA ZNAJU DA SU UBICE ONI NEĆE
JOS ZADUGO. HRABRI BRANITELJI SARAJEVA
I NAŠE DRAGE BIH SVE VIŠE
NAPREDAJU I USKORO ĆE IH OTJERATI
U ŠUMU ODAKLE SU I DOŠLI. DRAGI
TATA NIŠTA SE NE BRINI MI SMO DOBRO
I KAD OVO PRODE OPET ĆEMO BITI
ZAJEDNO OVO TI PIŠU TVOJE KĆERKE
DANA i MIRNA KOJE TE MNOGO VOLE.
TAKOĐE DOBIVAJŠ OD TVOJE ŽENE I
CJELU FAMILIJU.

Bektešević Samra
7 godina

PISMO TATI

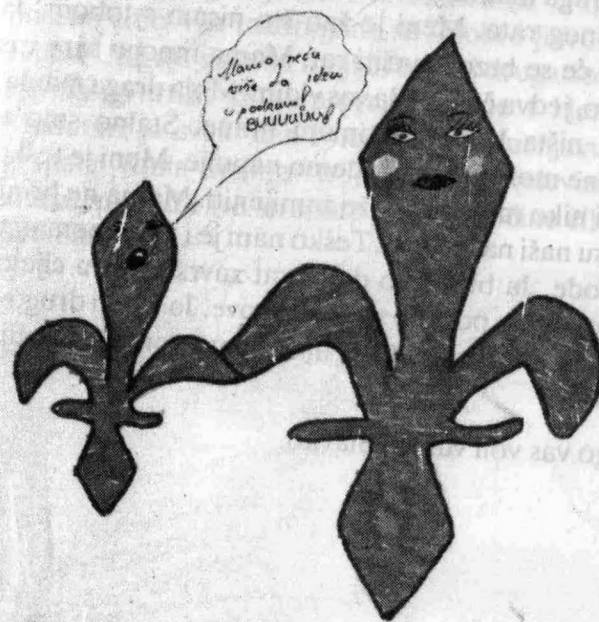
Dragi tata puno te voli Samra i Merisa. Kako si i šta radiš? Imaš li jesti? Imaš li para? Mi smo dobro, i mama je dobro. Ne brini se za mene, seku i mamu, jer mi smo dobro. Jesi li u stanu? Jel' stan srušen? Tata, nadam se da će ovaj glupi rat još malo prestati. Jedva čekam da se vratimo kući i da živimo kao prije. Obilazi nas adžo Osman. Hana nas pazi i donosi hranu. Imamo puno drugarica. Pozdravi mi sve drugarice koje su tu. I puno te voli Samra i Merisa.

Hasanović Sejo
8 godina

PRIČA TATI U DALEKOJ ZEMLJI

Tata, ovi dani u Sarajevu su veoma teški. Dok pišem ovo pismo granate padaju oko nas. Brđani i šumnjaci nemilosrdno ruše naše šehar Sarajevo i ubijaju nevine ljude. Ubili su i ranili mnogo djece. Čak je i jedna mala beba ostala bez noge. Najgori su snajperisti. Oni gađaju stanovnike Sarajeva dok gladni čekaju da kupe kruh i mlijeko. Ali mi ćemo ipak pobijediti jer imamo svoje branitelje zlatne ljiljane. Oni se bore pod zastavom Bosne na kojoj se nalazi najljepši grb na svijetu. Na kraju kličem: "Tri puta URA za zlatne ljiljane i našu domovinu Herceg-Bosnu!"

BUM!
TRAS! BUM!
TRAS! BUM!

Lica Aldijano

Slavko

VII/1

PISMO MAJCI

Moja draga mama, ja bih došao kući ali ne mogu zbog ovog užasnog rata. Meni je žao što nisam s tobom. Ja mislim da će se brzo završiti rat. Mama mnogo sam vas sve poželio, jedva čekam da vas vidim. Moja draga mama, nemoj se ništa brinuti ja imam hrane. Stalno smo u skloništu ne možemo da izađemo napolje. Meni je teško bez tebe i niko mi te ne može zamijeniti. Mama ne brini, sa nama su naši nastavnici. Teško nam je i često nemamo struje i vode. Ja bih volio da se rat završi i rat u cijeloj BiH. Mnogo sam poželio svoje drugove. Ja i moji drugovi i drugarice u Sarajevu smo za mir. Nama pomaže Dječija ambasada.

Mnogo vas voli vaš sin Slavko.

Pašić Amina

7 godina

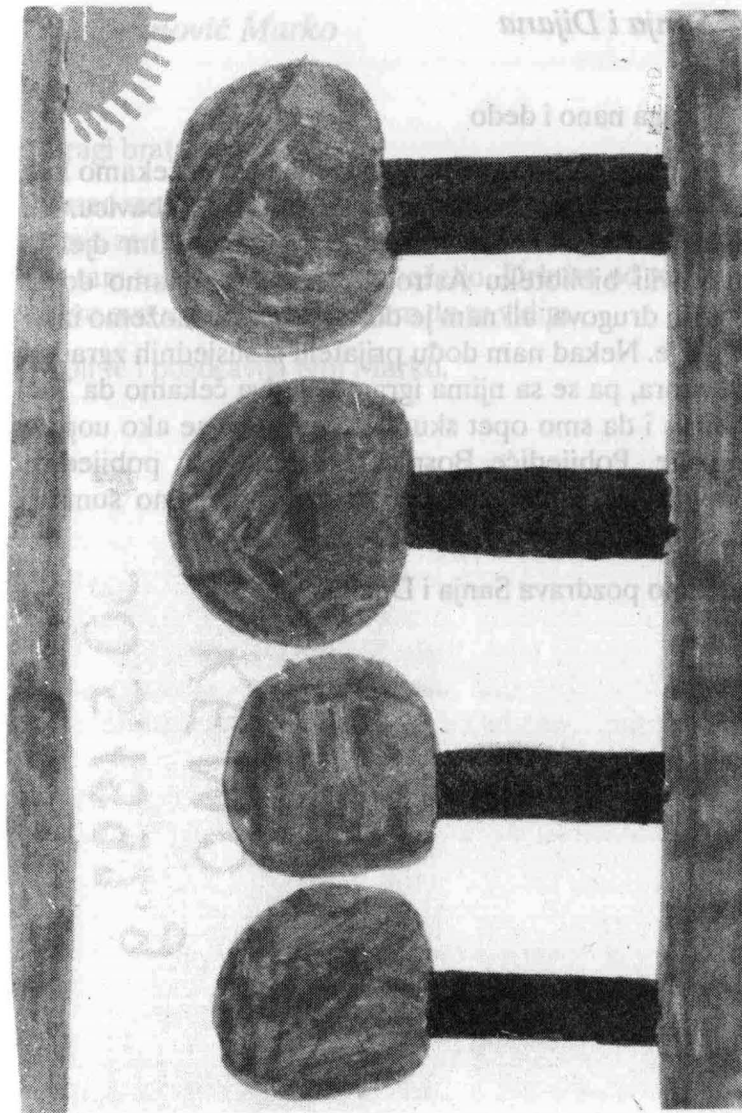
Mojoj učiteljici Ljubinki Višnjić od Amele Pašić.

Već dugo ne sjedimo u školskim klupama. Ne dočekujemo Vas razdragano sa "Dobro jutro". Gdje ste sada Vi, a gdje su sada moji drugovi i drugarice? Sigurno su mnogi otišli iz Sarajeva, i Bosne i Hercegovine. Međutim, ja svaki dan i noć slušam pucnjavu pušaka i granata. Kada imamo struje onda na televiziji gledam razrušen grad i sve strahote koje nam čine čike sa brda oko Sarajeva.

Elma

Draga nano i dedo. Ovo pismo vam pišu: Elma, Merima i Dželila. Mi smo dobro i brinemo se za vas. Nismo u svojoj kući, u drugom smo dijelu grada. Mama i tata se mnogo brinu. Odavno nismo čuli o vama da li ste živi i da li ste dobro. Želimo što prije da se ovaj rat završi. Da se vratimo svojoj kući i da vas ponovo vidimo. Puno vas voli Elma.

Mного вас воли ваш син Славо.

Sanja i Dijana

Draga nano i dedo

Ja i Dijana smo vas puno poželili i jedva čekamo kad će proći ovaj rat pa da vam dođemo na Grbavicu. Mi djeca iz haustora smo u jednom podumskom djeliću napravili biblioteku Astro. U haustoru imamo dosta dobrih drugova, ali nam je dosadno jer ne možemo izaći napolje. Nekad nam dođu prijatelji iz susjednih zgrada i haustora, pa se sa njima igramo. Jedva čekamo da Vas vidimo i da smo opet skupa. Javite nam se ako uopšte možete. Pobjediće Bosna i Hercegovina, pobjediće pravda, svi ćemo ostati živi i potisnut ćemo šumske životinje (četnike).

Puno pozdrava Sanja i Dijana.

Radovanović Marko

V/2

Dragi brate!

Ostao sam u Sarajevu, nikako nisam mogao otići kući. Rat me zadesio u Sarajevu. Grad se ruši, zgrade gore. Jako sam tužan puno sam te poželio. Drhtim od straha kad sve ovo vidim. Jedva čekam da te vidim.

Voli te i pozdravlja tvoj Marko.

Drmać Vesna
10 godina

Vidaković Milici, mojoj učiteljici na Dobrinji.

Draga moja učiteljice

Da li je ovo ružan san? Ne možemo više brojati školske sate i dane. Sada je rat! Ja sam pobjegla sa Ilidže, izbjeglica sam. Svakoga dana imamo sve manje hrane. Puno mi nedostaje škola. Nedostaju mi drugovi i drugarice. Jedva čekam da se rat završi. Ovi ratni dani su mi dodijali. Nemam s kim da se družim. Ne mogu ni da izađem. Dosadno mi je. Kod mene se stalno puca. Valjda će i ovo proći. Često idemo u sklonište. Tamo je prljavo i zagušljivo. Teško provodim ove ratne dane. Gađali su zgradu u kojoj sam ja. Jedanput je bilo ranjenih. Srećom, sve je dobro prošlo. Ozdravili su. Često nemamo vodu i struju. Puca se jako i blizu. Stan su mi uništili i opljačkali. Zbog toga sam puno tužna. Žao mi je što nemam gdje da se vratim. Možda će ga i zapaliti. Nedostaje nam i deterdžent. Takođe i brašno.

Vidaković Milici
(mojoj učiteljici)
Dobrinja

Draga moja učiteljice, da li je ovo ružan san? Ne možemo više brojati školske sate i dane. Sada je rat! Ja sam pobjegla sa Ilidže, izbjeglica sam. Svakoga dana imamo sve manje hrane. Puno mi nedostaje škola. Nedostaju mi drugovi i drugarice. Jedva čekam da se rat završi. Ovi ratni dani su mi dodijali. Nemam s kim da se družim. Ne mogu ni da izađem. Dosadno mi je. Kod mene se stalno puca. Valjda će i ovo proći. Često idemo u sklonište. Tamo je prljavo i zagušljivo. Teško provodim ove ratne dane. Gađali su zgradu u kojoj sam ja. Jedanput je bilo ranjenih. Srećom, sve je dobro prošlo. Ozdravili su. Često nemamo vode i struju. Puca se jako i blizu. Stan su mi uništili i opljačkali. Zbog toga sam puno tužna. Žao mi je što nemam gdje da se vratim. Možda će ga i zapaliti. Nedostaje nam i deterdžent. Takođe i brašno.

Drmać Vesna
10 godina.

Hržica Snježana
13 godina

Dragi tata

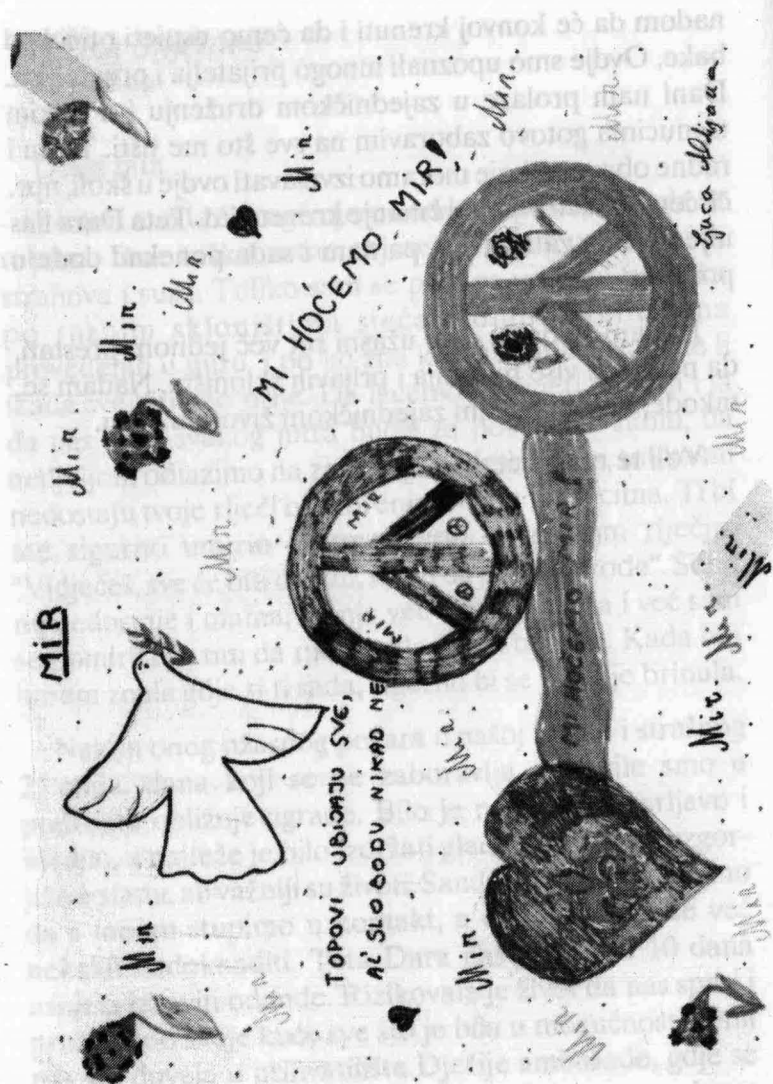
Prolazi evo već drugi mjesec od kako se nisam čula sa tobom. Dva teška ratna mjeseca, puna preživljenih strahova i suza. Toliko sam se puta za vrijeme boravka po raznim skloništima sjećala onih divnih dana provedenih u miru, i po ko zna koji put pitala se hoće li ikada sve biti kao prije. Da li ćemo doživjeti Sandra i ja da nas opet svakog jutra budiš za polazak u školu, da nedjeljom odlazimo na zajedničke izlete? Tata, toliko mi nedostaju tvoje riječi ohrabrenja u ovim trenucima. Ti bi me sigurno umirio onom svojom poznatom riječju: "Vidjećeš, sve će biti u redu, samo da još ovo prođe". Silno mi nedostaje i mama, ali nje već odavno nema i već sam se pomirila sa tim da moram da živim bez nje. Kada bih barem znala gdje si ti sada, sigurno bi se i manje brinula.

Nakon onog užasnog požara u našoj zgradi i strašnog 2. maja, dana koji se ne zaboravlja, boravile smo u podrumu obližnje zgrade. Bilo je neizdržljivo prljavo i hladno, a najteže je bilo izdržati glad. Nama je sve izgorjelo u stanu, ali važniji su životi. Sandra i ja smo žive, samo da s tobom stupimo u kontakt, a ovo drugo će se već nekako nadoknaditi. Teta Dara nas je nakon 10 dana uspjela izbaviti odande. Rizikovala je život da nas spasi i pružila kod svoje kuće sve što je bila u mogućnosti. Ona nas je i dovela u prihvatilište Dječije ambasade, gdje se trenutno nalazimo. Ovdje smo već 25 dana sa stalnom

nadom da će konvoj krenuti i da ćemo uspjeti otići kod bake. Ovdje smo upoznali mnogo prijatelja i prijateljica. Dani nam prolaze u zajedničkom druženju i u nekim trenucima gotovo zaboravim na sve što me tišti. Tu su i radne obaveze, koje moramo izvršavati ovdje u školi, npr. čišćenje prostorija, spremanje kreveta itd. Teta Dara nas nije ni sada zaboravila, pa nam i sada ponekad dođe u posjetu.

Nadam se da će ovaj užasni rat već jednom prestati, da neće biti više bježanja i prljavih skloništa. Nadam se, takođe, našem novom zajedničkom životu u miru.

Voli te tvoja kćerka Snježana.

PISMA PRIJATELJIMA

PISMO AMINI

Droga Amine

Sigurno znaš kako mi je. Teško mi je. Strah me u
 javnom, praljevom i svim drugim područjima. Sa tebe sam
 stalno gađaju ručice i igraju novine ljudi. Tako su
 razradili ljudi u mli Vase blakina. Ušli su i dok su
 krali za komad kruha. To je bio slučaj. Gleda se uz
 zemlju.

...ja nisam smio nigdje izaći. Pošto nije u gradu bilo
 hrane ja sam često sanjao svoju omiljenu hranu...

T.R.

...često nemamo vode ni struje. Puca se jako blizu.
 Stan su mi uništili i opljačkali. Zbog toga sam vrlo
 tužna. Žao mi je što nemam gdje da se vratim.

Možda će ga zapaliti.

Nestaje nam i deterđent. Takođe i brašno...

D.V.

Mičić Azra

10 godina

PISMO AMINI

Draga Amina

Sigurno znaš kako mi je. Teško mi je. Stalno sam u prljavom, prašljivom i smrdljivom podrumu. Sa brda nas stalno gađaju, ruše zgrade i ubijaju nevine ljude. Tako su nastradali ljudi u ulici Vase Miskina. Ubili su ih dok su čekali za komad kruha. To je bio užas. Grad se uznemirio.

Pobjegla sam sa Grbavice. Žao mi je što sam ostavila tetku, pa sada ništa ne znam o njoj. Grad je tužan i očajan, ne vidi ništa pred sobom. Crni mrak ga je obuzeo.

Sada se nalazim u zgradi Unisa u Dječijoj ambasadi čekajući da odem iz ovog pakla. Ovo se mora preživjeti, ne može ovdje biti kraj.

Pozdravlja te tvoja Azra.

Černić Aleksandra

14 godina

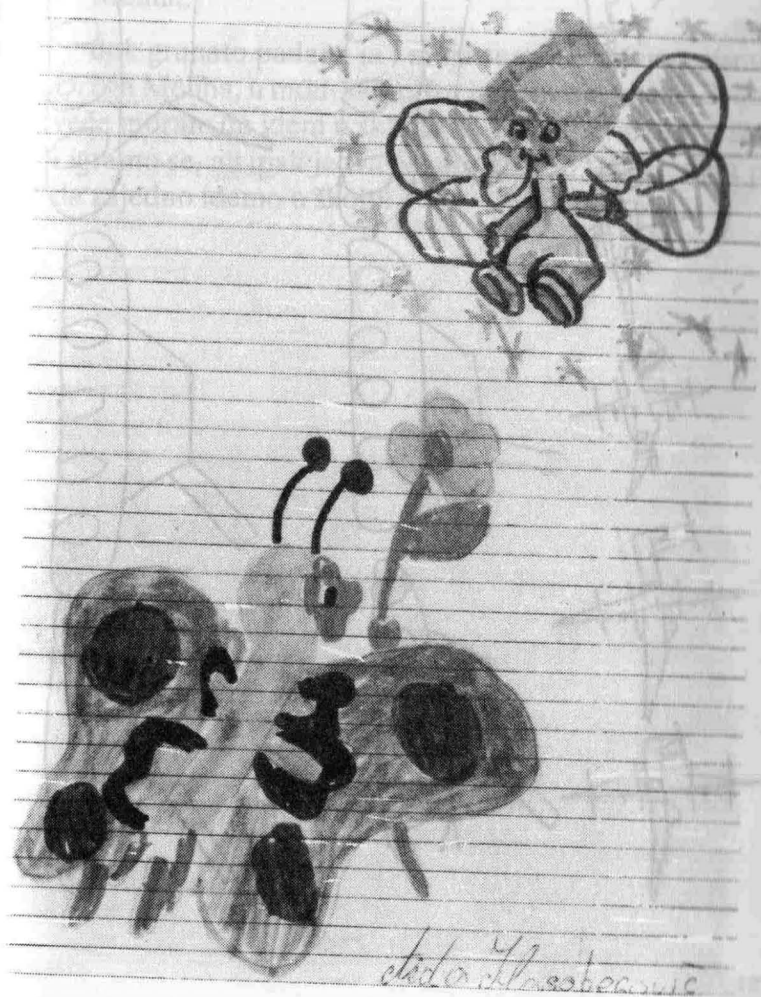
PISMO PRIJATELJU

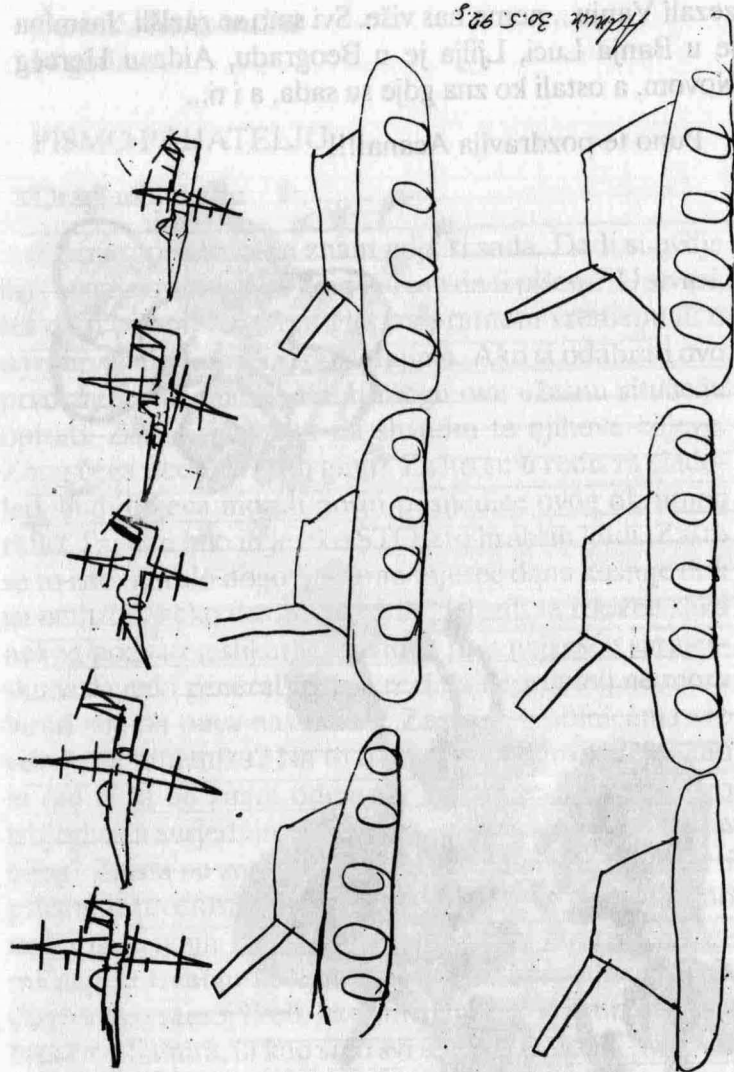
Dragi moj druže

Pišem ti pismo, a ne znam gdje si sada. Da li si ovdje ili si negdje otišao... Na koju adresu da ti pišem? U stvari, šta da ti pišem? O ovom glupom, ratnom vremenu ili o davnim divnim prošlim događajima. Ako si odabrao ovo prvo zaista ne znam kako ti mogu ovu užasnu situaciju opisati. Zaista ne mogu da shvatim te njihove ciljeve. Zbog čega nedužni ljudi ginu? Zašto su u redu za sladoled, ljudi i djeca morali nositi posljedice ovog okrutnog rata? Taj dan bilo ih je oko STO, sto hrabrih ljudi. Zašto se to isto moralo dogoditi samo mjesec dana kasnije dok su nedužni, kako nas zovu "civili", izlazili sa izložbe slika nekog poznatog slikara? Zašto je onu najžešću sarajevsku večer neki general morao reći da neprijatelj ne mora birati cilj, da puca nasumice? Zašto je u bolnicama sve više i više ranjenika? Na to ti ne mogu odgovoriti jer kao ni oni ni ja ne znam odgovor. I zašto je toliko mnogo izbjeglica u susjednim državama, zašto su oni osuđeni na bijeg? Zaista ne znam! U stvari, možda bi bilo bolje da ti pričam o prošlosti, lijepoj prošlosti! DA... sjeti se samo naših ne davnih pustolovina po Kozijoj ćupriji, ili takmičenja u trčanju na Igmanu, a sjećaš li se samo onih događaja u samoj školi, kad smo izgubili ekskurziju zbog blesavog Samira, ili kad smo svi u razredu dobili petice iz kontrolnog jer smo prepisali od Radoša, ili kad smo

zezali Vanju... nema nas više. Svi smo se razišli, Jasmina je u Banja Luci, Ljilja je u Beogradu, Aida u Herceg Novom, a ostali ko zna gdje su sada, a i ti...

Puno te pozdravlja Acana!!!!

Čuturić Aida
10 godina

PISMO DRUGARICI

Meliha,

dok granate padaju, ja i moja sestra ti pišemo pismo. Draga Meliha, u mom skloništu ima mnogo djece. Svako večer moram da idem u sklonište, ali ujutro idemo u salu i igramo se, ali ipak jedva čekam da kod tebe dođem pa da zajedno idemo u školu.

Kešmer Esmeralda

7 godina

Lejla,

ja sam u skloništu. U skloništu ima puno djece. Granate padaju. Mi se lijepo igramo. To nama ne smeta.

Jedva čekam da se završi ovaj rat.

Perišić Stevo

11 godina

Ovo pismo pišem svom rođaku u Beogradu, tetki u Hrasnom, drugu u Splitu i ostalim drugovima za koje od početka rata do sada ništa nisam čuo.

U ovom ratu mi sve izgleda glupo. Ne mogu izaći napolje igrati se sa drugovima, ići sa tatom u šetnju i jesti sladoled. Sada bih već trebao biti u Fancuskoj ali je sve to pokvario ovaj glupi rat.

Cijeli ovaj rat je bespotreban ruše se zgrade, škole, obdaništa itd.

Ja sam mislio da je podrum samo za ostavljanje drva, uglja, kupusa i zimnice, a tek sada vidim kakav značaj ima u ratu. Neki moji drugovi još uvijek ne znaju šta znači podrum. U podrumu sam upoznao mnoge moje susjede koje uopšte nisam znao. Sada se u podrumu zajedno igramo i dijelimo strahote ovoga rata. U podrumu sada spavam igram se i pričam sa drugovima. Mnogo mi je dosadno ali kada ovo sve prođe to ću nadoknaditi. Svoj djeci BiH kažem da znam kako im je, a djeci koja nisu u BiH poručujem: pišite svojim drugovima i pomozite im.

Pozdrav svojoj drugarici Milici Šaram

Draga moja Milice ti si sada tako daleko od mene ali se ja rado setim tebe, dok sedim u hladnom i mračnom podrumu setim se kako smo zajedno vozale rošule i biciklo ali je meni sve to sada tako daleko, a tebi i nije.

Meni mama ne da da sedim u stanu, a ako se već nađem u stanu onda sam u hodniku sa svojim bratom Dinom.

Da ti sada opišem svoj jedan dan koji je tako dug zbog toga što ja ne smem biti vani, niti se slobodno igrati kao nekad sa tobom, Sanjom, Jasenkom, Lanom i ostalom našom rajom. Svako jutro kada se probudim u tami svoga podruma ja se nadam da neće pucati, da neće padati granate, ali uzalud, to nije tako. U haustoru se igram sa Dinom, Tarikom, Dijanom, Dajanom a imamo i jednog cuku Aksela. Što se tiče hrane nema je baš mnogo zbog struje koje nije bilo dugo pa se skoro sve iz zamrzivača pokvarilo. Najviše mi fali voća, povrća, slatkiša i mleka, ali se može i mora izdržati jer se nadam da će ovo ludilo uskoro prestati, da ćemo se mi ponovo igrati i da ćemo skupa ići u školu.

Moram ti još reći da u parku gde smo se mi najviše igrali ima puno rupa od granata koje su padale oko moje zgrade kao i po celom gradu, ima puno izlomljenih

prozora, porušenih kuća i stanova, ranjenih i mrtvih ljudi što je i najgore.

Znaš, ja sam malo prehladna kao i moj brat Dino, a nisam ništa čula ni za našu učiteljicu Milu pa ne znam kako je ona i gdje je.

Za sada toliko od Dine iz ovog narušenog a nama ipak dragog Sarajeva. Čao.

Klačar Vlado

13 godina

Dragi Ljubomire Tupara

Evo javljam ti se preko radija, a to je znak da te nisam zaboravio. Tebi pišem zato jer znam da si u ugroženom dijelu grada. Ja sam dobro, a kako si ti u ova sumorna vremena? Sreća da je škola ostala čitava, a kad sve ovo prođe opet ćemo se sresti u njoj. A ako ti možeš da napišeš i pošalješ pismo pošalji.

Tvoj dragi prijatelj Vlado Klačar.

Hasibović Amina

Draga Arijana,

željela bih da te pozdravim iako ne znam kako si i gdje si. Meni je ovdje lijepo i sigurno, ali bi mi bilo ljepše kući sa tobom. Ja sam s mamom u bolnici Koševo. Ako ikako možeš da se javiš na telefon 663-611, ja budem na lokalu 617.

Puno te ljubi i grli tvoja drugarica Amina.

Amra

Draga Sanda,

pitam se, gdje li si sada ti. Da li si živa, da li se nalaziš u stanu pošto je Mostar oslobođen ili si možda u podrumu jer su u Mostaru ponekad na snazi zračne opasnosti. Drago mi je da je makar Mostar oslobođen, i da ti koliko toliko živiš u miru. Čestitam ti oslobođenje tvog voljenog grada, a nadam se da će i moje Sarajevo uskoro biti slobodno. Nadam se da si dobro i da ćeš se radovati kad dobiješ ovo pismo. Vidjela sam slike razrušenog Mostara. I Sarajevo je isto mnogo razrušeno. Ali ova dva grada su hrabra, bore se i izdržat će do kraja. Sve se mijenja, ali gradovi kao što su Mostar i Sarajevo vječno ostaju. Ostaće neko živ i poslije ovog rata. Izgradit će svi ti ljudi ono što je razrušeno. Nikad neće moći izgraditi stare građevine austro-ugarske gradnje. Nikad neće moći vratiti sve ove žrtve, majkama sinove, sestrama braću, meni dedu. Nikom ovo nije trebalo. Mogli smo živjeti u miru, ali uvijek se nađe neko ko se nije ni trebao roditi, a ni živjeti. Takvi ljudi zakuhaju sve pa i rat. Dok se čuje jecaj majki za sinovima i plač beba i izgladnjelih, zlikovci ubijaju na najsvirepiji način, pljačkaju i pale. Ničija nije do zore sjala, pa neće ni njihova. Vratit će im se za sve što su uradili. Oslobodit će se svi gradovi, mi ćemo se ponovo igrati i šetati ulicama svojih gradova. Sve ovo će proći.

Tvoja drugarica iz Sarajeva Amra.

Šuta Dino
11 godina

SUADU U SPLITU

Dani prolaze jedan za drugim, svaki je isti. Ništa novo se ne dešava, sve se svodi na podrum i haustor. Kako vrijeme odmiče sve se više sjetim onog dana kad si odlazio.

Autobus sa natpisom "Međaši" je nestajao iza prve krivine a ja sam ostao skamenjen na platou, mašući rukama i ne sluteći šta će poslije biti. Eto tako prolazi i treći mjesec ovog užasa, nije mi više dosadno. Naučio sam dobro da crtam amblem T.O. i znam sve pjesme o našim teritorijalcima. Jednoga dana kad se vratiš u Sarajevo zajedno ćemo ih pjevati.

Mene ovdje više nije strah. Navikao sam na granate i topovsku jeku. Imao bih dosta toga da ti pišem najviše ružnog ali ne bih o tome, to ćemo kad se vratiš. Nadam se da ti nije bilo loše proteklih mjeseci, mislim da ti je falilo naše Sarajevo. Osjećam da je vožnja biciklom Bulevarom Marijn Dvora blizu.

Do skorog viđenja - pozdrav od Dine Šute iz Kranjčevičeve ulice 23 Marijin Dvor.

Leko Jasminka

9 godina

prima Trišo Eltaida

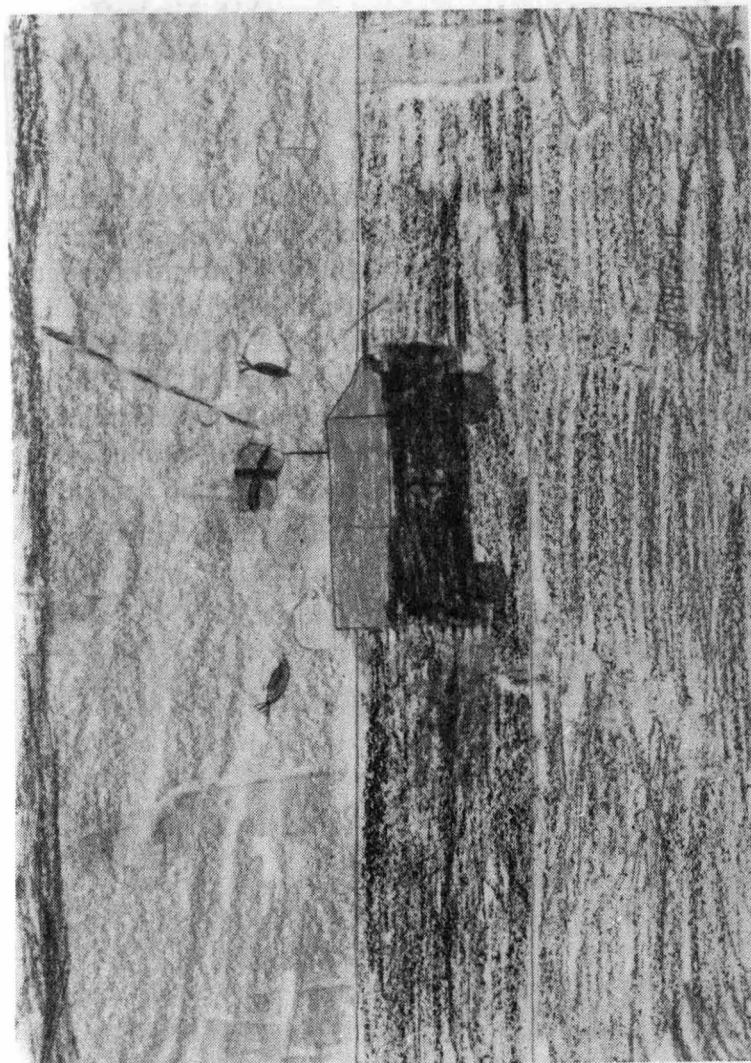
Draga Elice!

Kako si i šta radiš? Ja sam dobro. Puno sam te poželila. Kako je Nenica i Merica? Kako su ostali u Livnu? Meni se ovdje smučilo jer ne znam šta da radim.

Nekad izađem, ali moram brzo u kuću, jer se bojim pucnjave. Nadam se da su svi dobro, a za tebe se ne moram brinuti, jer se nadam da si još u Splitu. Jedva čekam da se rat završi pa da te ponovo vidim.

Puno poljubaca za tebe i nenu od Jasminke.

Pisala dragarica iz Sarajeva Amra.

Čipović Nenad
10 godina

Dragi Bojane

Ne znam tačno ni koji je danas dan, ni koji je datum, ali znam da se tačno tri mjeseca nismo vidjeli. A ja na Marijin Dvoru a ti na Breki. Tužan sam zato što ne mogu izlaziti. Imam samo jednog druga sa kojim se družim. U našoj kući izgorilo je sedam stanova. Mi smo bili bolje sreće, pa smo ostali samo bez prozora. Kod moje drugarice Tanje uletila je granata. Mama joj je u bolnici, a ona je samo lakše povrijeđena. Ja i Saša smo tada bili pred kućom, a naše mame su mislile da smo i mi povrijeđeni. Žao mi je što ti nisam došao na rođendan pa ti ga sada čestitam.

Nadam se da ćemo se uskoro vidjeti.

Preletić Aida
13 godina

Draga Kristina

Možda je smiješno što ti se javljam pismom jer smo udaljene jedna od druge samo nekoliko tramvajskih stanica. Da je mir mi bi se sada igrali i zezali našu zajedničku simpatiju Zlaju. Ali neki zli ljudi, ljudi koji ne poznaju ovaj grad i ove ljude u njemu ne dozvoljavaju da se vidimo. Da li će se oni stidjeti ovog što su uradili? Da li oni imaju svoju djecu i da li će im reći istinu da su ubijali, krali i zla činili? Sigurno neće.

Draga Kristina, građane Sarajeva niko neće pokoriti niti pobijediti. Oni znaju da se mi borimo uz pjesmu i da smo čvrsti. Vratit će se oni odakle su i došli, a naš tramvaj će opet proraditi i sve će biti kao nekad. Mnogo te volim i molim te da se čuvaš. Pozdrav Goranu i Igoru.

Tvoja drugarica Aida.

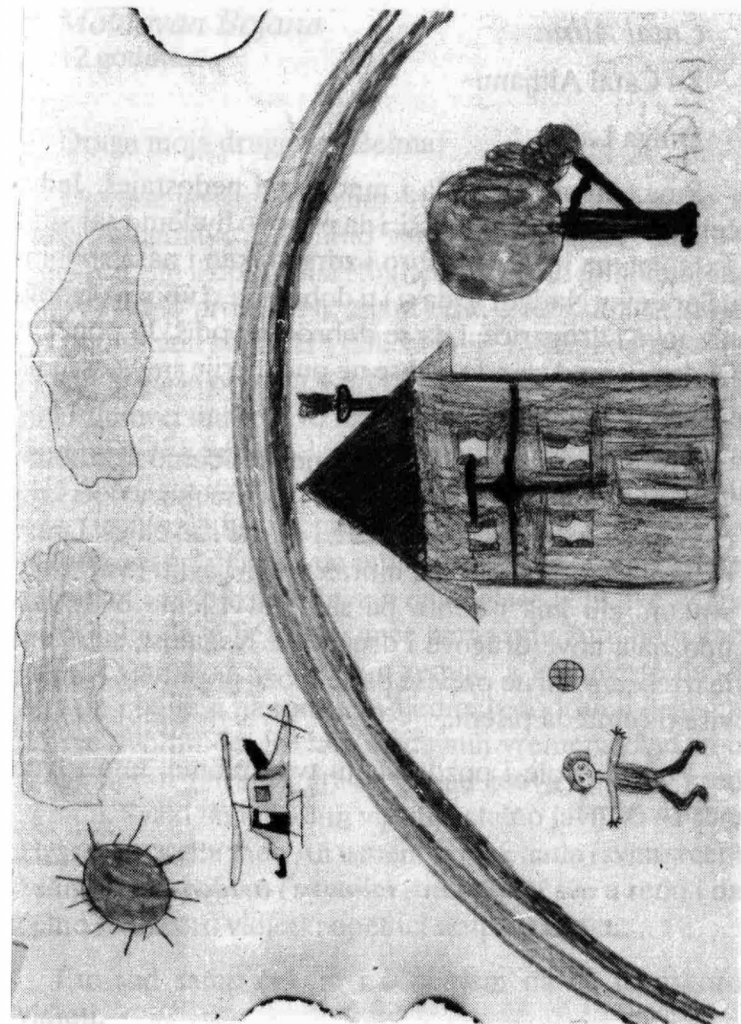
Senad I Sabina
10 godina

Draga Dženita

Dobio sam tu mogućnost da ti napišem ovo pismo i da ti bude uručeno. Ove poruke ti šaljem preko Dječije ambasade. Nismo se odavno vidjeli iako si poslala pozdrave preko mog tate. Kako si ti? Kako ti je brat? Meni je ovo sve dosadilo, uvijek se puca, a mi djeca smo prinuđeni da se igeamo tri metra od ulaza, a ispred mene livada, trava do koljena, ruže mirišu, a mi na betonu. Prije nekoliko dana dobio sam ribicu Žaklinu, pa se sa njom družim. Naveče ulazimo u kuću i snalazimo se u mraku, jer ne smijemo paliti svjetlo. Spavamo sa strahom a oko nas odjekuju detonacije, čuju se pucnji, a ja spavam, mama bdije. Tata je na poslu, dolazi kad ima vremena. Za sad toliko.

Primi puno pozdrava i lijepih želja od Senada i Sabine sa roditeljima.

U želji da se sretnemo u miru tvoji najmiliji.

Čatal Alma

Za Čatal Altijanu

Draga Laco

Puno sam te poželila i mnogo mi nedostaješ. Jedva čekam da se ovaj rat završi, i da ponovo budemo zajedno. Tata, mama i ja smo dobro i zdravo, kao i naša rodbina u Sarajevu. Nadam se da si i ti dobro, da si upoznala nove drugove i drugarice, i da se dobro provodiš. Ja ponekad izađem ispred zgrade kad se ne puca. Prije smo češće išli u skloništa, a sad idemo rjeđe.

Trenutno smo kod kuće, ali nekad idemo kod tetke. Teško preživljavamo ovaj rat, ali i njemu mora doći kraj. Nadam se da slušaš Radio BiH, i da me sad čuješ. Drago mi je što si otišla i što ne moraš preživljavati ovaj rat. U svakom zlu ima i dobra pa sam za vrijeme ovog rata upoznala nove drugove i drugarice. Nažalost, stan nam je izrešetan, ali ne previše pa se može popraviti. Nemam više o čemu da pišem.

Puno te vole i pozdravljaju tvoji mama, tata i tvoja sestra Alma.

Moldovan Bojana

12 godina

Draga moja drugarice Belma!

Evo ti se javljam u ratnim vremenima. Tužno je što je naše drugarstvo prekinuo rat i oružje. Svaki dan se sjećam naših lijepih dana i finih provedenih trenutaka što smo zajedno proveli. Ne znam ništa o tebi. Znaš i sama da smo se čuli svaki dan dok su linije radile i od tada ne čujem ni glasa ni traga o tebi. Ne mogu da shvatim da su neki zlikovci uništili sve to što su ljudi pravili vijekovima zajedničkim snagama i sve to je sada propalo. Znam da ti je svaki dan isti kao i svima nama. Samo si u podrumu kao i ja. Volila bih da umjesto glasa sirena čujem da se Sarajevom ori muzika, da umjesto granata i metaka, lete vesele ptice, koje pokušavaju da doglase ljeto. Ne mogu da osjetim da je ljeto jer sunce nema onu žutu boju kao prije. Cvjetovi su se sakrili u zemlju, a ja umjesto da se kupam i budem na moru, ja sjedim u podrumu i čekam da sve ovo prođe. Sjećam se davnih vremena, kad smo mogli šetati ulicama grada, a sad jedva izađem pred zgradu. Svaki dan gledam vijesti, i stalno javljaju da se u Hrasnom svašta radi. Ali u meni je ipak nada i svim srcem želim da je s tobom i s tvojim roditeljima sve u redu i da ćemo se uskoro vidjeti i opet ići skupa u školu.

Eto sad samo čekam i očekujem da ću te uskoro vidjeti.

Zdravo draga moja Ajla!

Ne moram da te pitam kako si jer znam da si isto kao i ja. U našem Sarajevu je već 4 mjeseca rat. Grad je kao što znaš već potpuno uništen, a ja ne izlazim iz podruma. Nismo se dugo vidjeli a meni se pružila prilika da ti napišem par toplih riječi na ovom papiru. Sad je rat a kako bi lijepo bilo da smo opet svi zajedno u školi. Da opet čitamo iste knjige i učimo iste lekcije o miru i da rat potpuno padne u zaborav. Ali još uvijek nije tako. Rat se i dalje nastavlja, ruši se i dalje grad, ali sve će to proći. I to brzo, nadam se. Eto, to bi bilo sve od mene. Pa i ti se potrudi da na isti način pišeš meni.

Puno toplih pozdrava Ajli od Arjane Zvizdić i nadam se da će se rat završiti i da ćemo se opet vidjeti u školi.

PISMO DRUGU U KAMENICU

Zdravo Adnane!

Pišem ti ovo pismo iako znam da ga nećeš primiti, jer poštari ne rade a niko ti ga neće odnijeti jer autobusi ne idu, ali ćeš ga primiti kad se oslobodi Sarajevo i Hercegovina. Dok ti na selu imaš osnovne potrepštine za život, od brašna do mesa, mi u gradu doslovno gladujemo, jer je Sarajevo u blokadi 3 mjeseca. Iako nam stiže humanitarna pomoć to je samo kap u moru hrane za ljude koji su u blokadi 3 mjeseca i koji su izloženi neposrednom bombardovanju. Dok ti možeš izaći na ulicu da se igraš mi ne smijemo promoliti nosa od snajpera do granata. Dok ti na selu brojiš ovce u stadu mi brojimo granate i metke, pamove i sve ostalo što ubija i razara. Možda se igraš rata sa drvenim puškama, a oko nas pucaju prave puške i padaju granate. Mi u Sarajevu svaki dan osjećamo paljevinu i dim zgrada i kuća koje gore. Napamet smo naučili svo oružje od kalašnjikova do vebe-erova. Dok mi nekad nemamo vode i struje ti je imaš. Dok ti pišem ovo pismo opet nas bombarduju. Poslaću ti ovo pismo kad se oslobodimo od agresora.

Zdravo, vidimo se u slobodi.

Drugarima!

Ja se zovem Dijana. Htjela bih da poručim ovim što pucaju, da idu svojoj djeci i da se više ne vraćaju u Sarajevo. Želim da bude mir i da svi spavamo u svojoj kući.

Poželjela sam svoje drugare iz vrtića "Leptirić" i moju učiteljicu tetu Marijetu. Moj vrtić su srušile granate. Želim da izbjegnem odu iz mog vrtića i da ponovo idemo tamo da se igram sa svojim drugarima. Najviše sam poželjela svoju nenu i Mira i rodake iz Trebinja. Želim da se smiri ovaj rat i da ponovo mogu ići kod moje nene.

Ja bih poželjela da dam cvijetić mojoj tetki Timi i da mogu da odem kod Harisa i Aide.

...počeli su da zvižde meci...gađali su svim
oružjem...dva mala psića su od toga straha počeli
grebati i skižati pred vratima. Molio sam mamu da
otvori vrata i da ih pusti. Otvorili smo vrata i unijeli
smo ih i ja sam legao a oni pored mene.
Odmah smo zaspali..

S.N

...najužasnija slika lijepše, najljepše ulice moga grada,
ulice Vase Miskina, a sada Ulice prkosa.
...pogledah kroz prozor na ulicu. Zastravih se. Vid-
jeh crveni potok krvi. Sve više raste. Sve brže teče.
Svi ljudi leže na asfaltu...O, vi, naše ubice... zar vi ne
volite vašu djecu?!...

M.Ž

Serdarević Nihad

10 godina

Jednog dana 27.3.1992. smo izbjegli iz Kotorca. To se desilo ovako.

Bio je lijep i tih dan sve do osam sati. Mama je htjela da ostanemo kući, ali ipak sestra je rekla da idemo u podrum i otišli smo. Samo što smo ušli u podrum zaključali vrata, počeli su meci da zvižde oko kuće. Gađali su svim raspoloživim oružjem. Kada je malo zatihlo dva mala psića su od tog straha počeli da grebu i skiče pred vratima. Molio sam mamu da otvorim vrata i da ih pustim. Otvorio sam vrata i unio sam ih i ja sam legao a oni pored mene. Odmah smo zaspali. Milkio sam njihovu bujnu dlaku kao malo jagnje. U devet sati ujutro megafonom su objavili da predamo oružje. Nismo znali šta da radimo pa smo otišli da predamo oružje.

Došli smo u jedan studentski centar Mahmut Bušatlija.

JEDAN TUŽNI, RATNI, SARAJEVSKI DAN

Narod je izašao iz svojih hladnih i mračnih skloništa u potrazi za bilo kakvom hranom. Neki su savladali strah i stajali u redu, čekajući da dođe hljeb u jednu od prodavnica. Stajali su mirno i disciplinovano, ti napaćeni ali ponosni građani moga grada, odnosno njegovog najužeg centra. Dođe i hladnjača i donese našu dječiju radost, sladoled. Ali tada se desi užas! Taj strašni tresak! Jauci i zapomaganja! Najružasnija slika lijepe, najljepše ulice moga grada Ulice Vase Miskina, a sada Ulice prkosa.

Pogledah kroz prozor na ulicu. Zastravih se slikom koja se našla pred mojim, već uplašenim očima. Vidjeh crveni potok krvi. Sve više raste! Sve brže teče. Svi ljudi leže na asfaltu. Stanari iz okolnih zgrada užasnuti dotrčavaju da im pomognu. Vidjeh čovjeka kako jednom rukom drži ranjenu nogu, a drugom traži pomoć. Pruža je najviše što može. Svu snagu koristi u njoj. Vidim grč i bol na njegovom blijedom licu. Nisam više mogla gledati taj užas, stoga okrenuh glavu. Ipak nisam mogla odvojiti pogled. Vratih svoj pogled tamo na ulicu. Dolje niže vidjeh pogođen kamion sa sladoledom. Oko njega ljudi, a među njima na žalost, djeca, pogođena, krvava, ranjena. Plaču. Jauču. Traže pomoć. Bila sam užasnuta od tog strašnog prizora ranjenika, potoka krvi, razbacanih tašni, cipela... odvojenih dijelova tijela.

I sada, nakon što ste to uradili, vas pitam: "Zašto, zašto ubijate nevini narod? Zašto ubijate nas nevinu djecu, kada vam ništa nismo skrivili, jer mi smo samo mala nevinna stvorenja, koja su na pragu života? O, zar vi, naše ubice, nemate djecu, zar vi ne volite svoju djecu?"

Zamišljam... Zamišljam vrijeme poslije rata koje će sigurno jednog dana doći. Kako li će tada biti? Jedno je sigurno, skloništa će ostati prazna, a ulice će se ispuniti. Ljudi će izići iz svojih hladnih i prljavih podruma na svjetlost dana da prošetaju ulicama svog voljenog grada. Kada bi samo to vrijeme mira i slobode moglo biti već sutra bilo bi najljepše. Ipak ja sanjarim kao najveći sanjar i za vrijeme neizdržljive pucnjave. To je ono što mi daje oduška i način na koji uspijevam da pogledam na sve sa vedrije strane. Sanjarim o tom novom ljepšem životu i uvijek s tatom u njemu. On je stub mojih snova i kada njega ne bi bilo, sve bi se nekako srušilo. Ja se nadam da će opet doći blistava nedjeljna jutra, da će nas buditi cvrkut ptica, a ne strahovite detonacije, a mi ćemo pakirati stvari za nedjeljni izlet. Dovoljno je samo da zatvorim oči i to je već sve tu preda mnom, ali ja ga ne mogu dohvatiti. Bože, koliko mene sada briga muči, a nekada mi je najveći problem bio da li će me tata pustiti da budem vani do deset ili jedanaest. Sada bih sve to znala da cijenim. Svaki minut slobode i mira bio bi za mene od neprocjenjive vrijednosti. Prvo što bih uradila u te slobodne dane, jeste da zaboravim na sve ružno od prije i da se posvetim onim finim stvarima, na koje sam već gotovo zaboravila. Slušala bih muziku, gledala TV, beskrajno dugo ležala na balkonu i pisala stihove.

Eto tako ja zamišljam dane u miru. Samo da svi skupa to doživimo, a onda bi sigurno znali šta ćemo raditi.

Dragi dnevniče uskoro će godinu dana od kako sam napisao tvoju prvu stranicu na sunčanom balkonu 24. jula u Igalu. Sad tvoje stranice pišem u maloj sobi bez prozorskih stakala i bez finog pogleda na limeni krov susjedne zgrade. Vjerovatno se pitaš o čemu ti ja pišem? E pa dragi dnevniče ja ti pišem o razrušenom Sarajevu, o granatiranom porodilištu i srušenoj kući preko puta moje. Želim da ti kažem da više od dva mjeseca nisam izašao iz stana i podruma i isto toliko dugo nisam vidio svoje školske drugove. Dragi dnevniče, izvini što ti tako dugo nisam pisao, nisam te pisao duže od 6 mjeseci. U međuvremenu počeo je veoma bezuman rat. Dugo nisam čuo za svoje drugove i drugarice koji su ranije otišli iz Sarajeva. Posljednjih dva mjeseca često silazim u podrum skrivajući se od granatiranja. U mojoj okolini ima ljudi koji su povrijeđeni od granata. Svakodnevno slušam na radiju imena poginulih ljudi u ovom bezumlju a što je najgore svakim danom tih imena je sve više. Takve stvari me mnogo bole, kao što me boli to što ne znam šta je sa mojim tetkama koje se nalaze u najopasnijim dijelovima grada. Pišući ratne strahote ovoga dnevnika ne želim da se ni u jednom trenutku nađu one ratne strahote koje prelaze granicu kao recimo u dnevniku Ane Frank koja je kao i njen narod doživjela prave ratne strahote. Ovo što mi doživljavamo po prašnjavim podrumima ima i dobru stranu. Nikad nismo bili bliži sa našim komšijama kao sad. Još samo nešto, ja i moji vršnjaci nikad nećemo

doživljavati one strahote rata koje su doživljavala djeca širom Evrope za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Zato svi trebamo biti hrabri.

Fazlagić Sanin

13 godina

SJEĆANJE

Bilo je to tako davno kada smo se posljednji put vidjeli, 1. maja 1991. godine posljednji put sam vidio maminu rodbinu koja živi u Slavoniji. To je bio i posljednji susret sa svim onim što mi je tamo bilo drago. Spremali smo se da tamo provedemo ferije ali desilo se nešto što nisam mogao da zamislim. Počeo je strašni rat i uništavanje. Danima nismo mogli čuti ništa o cijeloj maminoj porodici. 11. 9. 1991. stiže prvi telegram sljedeće sadržine: "Svi smo živi, puno vas volimo."

Kroz rijetke informacije putem radio amatera uspjeli smo saznati samo da su svi živi.

A onda počeo potpisivanje nekakvih dogovora i primirja, a u nama je to izazivalo zebnju. Znali smo da će iza tog sukoba biti još žestići i da će narod platiti, da će teški armijski topovi i tenkovi sijati užas, smrt i uništavati domove. I mojoj porodici uništiše sve što su imali.

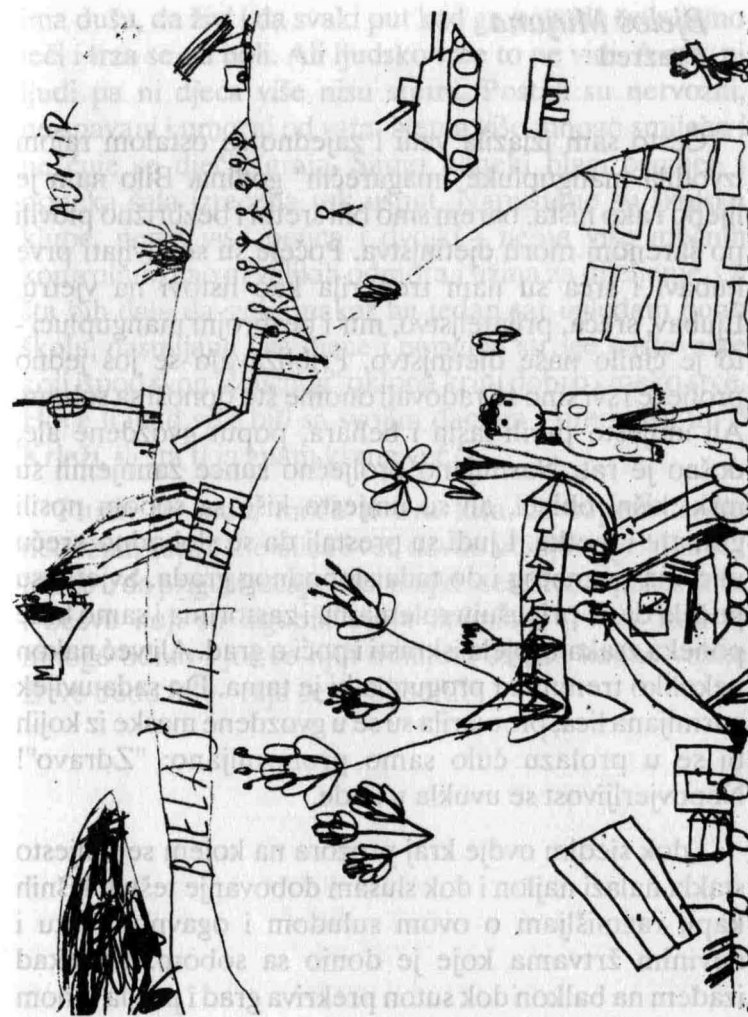
Nakon svega desi se u našem prelijepom Sarajevu dogovor koji je rezultirao smanjenjem borbi u Hrvatskoj, a gdje drugo nego u Sarajevu tako nešto lijepo da se desi? Prvi put uspostavismo kontakt sa porodicom i putem telefona. Čekali su posljednji konvoj mirovnih snaga koji je kod njih trebao da stigne kako bi mogli nakon devet mjeseci izbjeglištva preći pet kilometara da vide razrušene domove i da počnu život ispočetka na zgaru

koje im ostaviše iza sebe "u ime zaštite i slobode" armija i istomišljenici. Informacije o putu mamine familije do razrušenih domova nismo mogli dobiti jer nas zadesi pakao i užas.

Događaji su se nizali: miting i snajperisti, prekid nastave u školi, bombardovanje rubnih dijelova grada, posljednji odlazak kući u Dobrinju, strašne vijesti o teškim stradanjima ljudi u cijeloj Bosni, bombardovanja, raketiranja, paljevine, zgarišta, glad, logori, drugovi kukavice koji odoše bez pozdrava, neprospavane noći na stubištu, izmučena i bolesna lica, bježanja u skloništa, pretrčavanje raskrsnica kako bi uspjeli nabaviti bar nešto hljeba, pokušaji Evrope da spasi ovaj nedužni narod i opet glad, strah i užas.

Pokušavam uporno u svojoj glavi srediti ovaj metež i košmar ali teško ide. Teško je i u duši i u srcu, želim pomoći svima mojim dragim Bosancima, Sarajlijama, Dobrinjanima.

Ali jedno znam, ovaj užas će proći, uveli pupoljci će procvjetati a sav taj korov će biti uništen.

Često sam izlazila vani i zajedno sa ostalom rajom izvodila mangupluke "magarećih" godina. Bilo nam je lijepo i ako ništa, barem smo bili sretni i bezbrižno plovili po šarenom moru djetinjstva. Počele su se javljati prve ljubavi i srca su nam treperila kao listovi na vjetru. Ljubav, sreća, prijateljstvo, mir i bezbrojni mangupluci - to je činilo naše djetinjstvo. Približavalo se još jedno proljeće i svi smo se radovali onome što donosi sa sobom. Ali umjesto prvih lasta i behara, poput gvozdene ale, došao je rat. Nasmijano proljeće sunce zamijenili su mrki kišni oblaci, ali su umjesto kiše sa sobom nosili granate i metke. Ljudi su prestali da se slobodno kreću ulicama poznatog i do tada slobodnog grada. Svjetla su počela da se prigušuju roletnama i zastorima i samo bi se poneka zraka uspjela iskrasti i poći u grad. Ali već nakon nekoliko trenutaka progutala bi je tama. Do sada uvijek nasmijana lica, pretvorila su se u gvozdene maske iz kojih bi se u prolazu čulo samo promrmljano: "Zdravo"! Nepovjerljivost se uvukla u ljude.

I dok sjedim ovdje kraj prozora na kojem se umjesto stakla nalazi najlon i dok slušam dobovanje teških kišnih kapi, razmišljam o ovom suludom i ogavnom ratu i nevinim žrtvama koje je donio sa sobom. Ponekad izađem na balkon dok suton prekriva grad i preda mnom se poput diva iz bajki ukaže izgorena zgrada UNIS-a. Čini mi se tada da taj neboder od stakla, betona i željeza

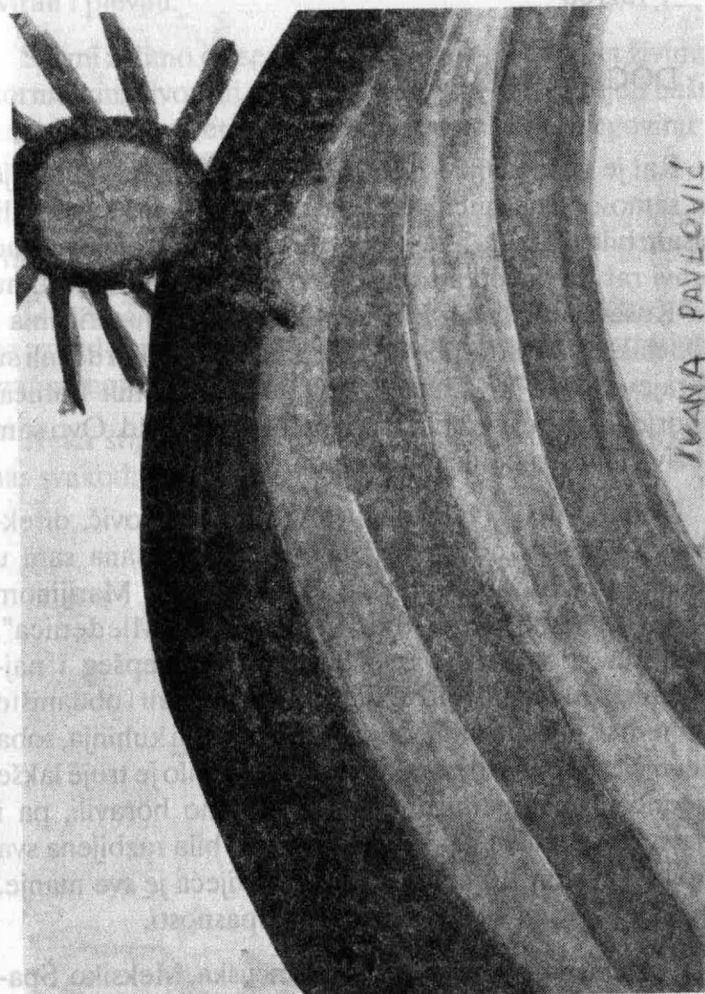
ima dušu, da živi i da svaki put kad ga pogode on nijemo ječi i trza se od boli. Ali ljudsko srce to ne vidi. A eto, ni ljudi pa ni djeca više nisu sretni. Postali su nervozni, neispavani i umorni od rata. Nema više mnogo smijeha i ne čuje se dječja graja. Samo poneki blagi osmijeh i poneka šala izrečena tek usput. Napuštene su školske klupe, nema više petica i dvojki i nema više mučnih kontrolnih, kao ni velikih odmora i užina za dijeljenje. O, šta bih dala da sada makar na jedan sat ugledam punu školu, nasmijana lica djece i naizgled stroge nastavnike koji ispod svog "čeličnog" oklopa kriju dobro i meko srce. Hoće li ikad više biti sa svojim đacima i predavati im o Krleži, ili šta ti ja znam kome već?

Pitam se sada, može li ova kiša da sapere krvlju nedužnih zaprljane ulice i već davno učinjene grijehove? Može li da priguši jecaje i bol majki i sestara, ili pak sinova i očeva koji su izgubili svoje najmilije. Vihor rata je mnoge odnio i još će njih odnijeti, ali ma koliko velike žrtve budu bile - raja će pobijediti!

Hunem Adisa

12 godina

Dan je bio sunčan. Tek poneka granata čula se u daljini. Toga dana sam se igrala sa drugaricom u dvorištu. Počeo je padati mrak, granate su se sve više čule, odjednom počele padati blizu naših kuća. Plašila sam se da koja ne padne na našu kuću, pa sam molila mamu da idemo kod komšince u podrum. Mama me nije slušala pa smo i dalje ostali u kući. To večer tata je otišao na stražu, kada su padale najviše granate. Sat vremena poslije toga granate su padale jedna za drugom bez prestanka. Negdje oko dvanaest sati granate su prestale padati. Na radiju su javili da je zatišje. Mama je rekla da brzo pređemo u podrum dok ponovo nisu počele padati granate. Ja sam uzela brata za ruku, potrčala sam prema podrumu. Kada sam došla do ulaza dvije granate su pale na moju kuću. To večer mi je bilo najteže večer otkako je počeo ovaj rat.

IVANA PAVLOVIĆ

DOGAĐAJI IZ SKLONIŠTA

Rat je počeo 06.04.1992. u Sarajevu. Mislila sam da je to samo obična pucnjava i da neće potrajati dugo. Ali, nisam bila u pravu. Sve je bilo gore i gore, dok nije nastao pravi rat. Iz početka sam se sakrivala u svom podrumu na Koševskom brdu. Bila sam sa svojim drugaricama i bilo nas je jako strah. Svakog momenta bombardovali su Sarajevo. Bilo je mnogo poginulih i ranjenih boraca, izgorjelih kuća i zgrada, razbijenih prozora itd. Ovo sam doživjela u svojoj ulici sa mamom i tatom.

Desetog maja, zahvaljujući Vasiliji Veljković, direktorici Dječijeg zavoda "Mjedenica", evakuisana sam u Dječiju ambasadu u objekat "Leptirić", na Marijinom dvoru sa osobljem i djecom Zavoda "Mjedenica". Međutim, bombardovanje Sarajeva, najljepšeg i najbogatijeg grada, nije prestajalo. Čak su gađali i obdanište u kojem se mi nalazimo, tako da je oštećena kuhinja, soba djevojčica i spoljašnje staklo obdaništa. Bilo je troje lakše i jedno teže ranjeno dijete. Uvijek smo boravili, pa i spavali u skloništu, jer su u "Leptiriću" bila razbijena sva stakla. U skloništu nema struje, a i svijetla je sve manje. Osoblje Zavoda uvijek je izloženo opasnosti.

Dolazila nam je i televizija (Francuska, Meksiko, Španija). Imali smo priredbu koju su održali članovi iz sekte

Hare Krišna. Dijelili su nam kifle i kolače, a isto tako svirali i pjevali.

Svi mi želimo da se rat što prije završi i da opet živimo normalnim životom. Nećemo dozvoliti da iko dijeli našu nezavisnu, suverenu Republiku Bosnu i Hercegovinu i njen glavni grad Sarajevo.

Dok pišem ovo kratko razmišljanje o ratu, na Sarajevo i njegova okolna mjesta i dalje padaju granate.

Danas, 21.6.1992. saznala sam da su dvije granate pale na zgradu u kojoj stanujem i da je smrtno nastradala mama moje desetogodišnje drugarice Aldijane.

Neka stigne zla sudbina one neljude na brdima koji nas svakodnevno odozgo biju.

PRIČA O BARIKADAMA

Bilo je to prije nego što se zaratilo. Noć prije barikada moj prvi komšija Aleksandar je sjedio kod mene jer su mi mama i tata otišli na selo. Njegov sin Bojan i ja smo se igrali monopola. Sjedili smo do 12 sati naveče. On je otišao da spava jer je bio prva smjena. Sutradan kada sam se probudio našao sam sestru kako gleda televiziju. Pitao sam je što je tako rano ustala, ona mi je odgovorila da su Srbi postavili barikade. Ja joj nisam vjerovao, odjednom se ču štektanje mitraljeza. Ja sam se prepao i odmah sam legao na pod. Prošlo je 3 sata od kada sam bio stalno pred televizorom. Dosadilo mi je, izašao sam vani gdje je bilo još djece. Otišli smo do klupe u parku. Ugledali smo kamion popriječen na mostu Vrbanja. Počeli su se derati na nas. Sručiše jedan rafal, svi smo počeli bježati. Prošlo je od toga sat vremena. Naišla su crvena kola marke golf. Oni su govorili da stane, a on nije htio. Počeli su pucati, čovjek je iskočio iz kola. Golf je otišao u Miljacku, čovjek je počeo bježati ali oni su i dalje pucali. Iza njih jedan složi rafalnom paljbom, čovjek pade. Dotrčaše dvojica Srba zvanih "Četnika" koji su ga odveli. Tada su izletili roditelji od mojih drugova i otjerali ih u stanove. Taj dan više nisam izlazio vani.

DJECA SE BOJE

...Ja sam mala Ina Begović. Ja sam završila prvi razred. Ja nisam znala da će biti rat. Ljudi nemaju hrane. Nisam znala šta su mračna skloništa. Bomba za bombom, sirena za sirenom. Djeca se boje.

I.B.

...Sada je rat. Mislim da sada svi znamo da na svijetu nema veće nestee. Mi djeca nismo ništa skrivali. Mi samo ispaštamo...

Z.M.

Ja sam mala Ina Begović. Ja sam završila prvi razred. Ja nisam znala da će biti rat. Ljudi nemaju hrane. Nisam znala šta su mračna skloništa. Bomba za bombom, sirena za sirenom.

Djeca se boje.

za sirenom.
Djeca se boje.

RATNIKU ZA SLOBODU MOJE BiH

Sada je rat. Mislim da sada svi znamo da na svijetu nema veće nesreće. Mi djeca nismo ništa skrivili. Mi samo ispaštamo. Nestaju životi i mladost. Moj brat Milan je ratnik za slobodu. On ima 26 godina. Oko njega su svi mlađi borci. Poželio sam da sam ratnik. Želim da sam uz svog brata. Ratnici za slobodu i jedinstvo - želim vam pobjedu. Ne dajte se, borite se hrabro i lukavo. Želim da moj brat živi želim to i ostalim ratnicima. Najteža je bol izgubiti sina, brata. Moj brate i svi borci - ja stalno mislim o vama. Ako se nešto dogodi osvetiću vas. Mi nismo krivi, mi mladi. Ostavite nas da živimo kako želimo, zajedno Srbi, Hrvati, Muslimani. Moj brat je Srbin, i ja, a Bosna je zemlja i srpskog i muslimanskog i hrvatskog naroda. Tu smo ljudi ne razdvajajte nas i ne ratujte protiv sebe. Ljubav kovanu u BIH nitko neće uništiti, nitko to ne može.

DALEKO OD KUĆE

Negdje na samom početku ovog suludog rata došla sam kod nane. Tu smo došli jer je bezbjednije. Iako sam došla kod svojih meni ipak nedostaje mnogo toga. Misleći na moj stan na prvom mjestu nedostaju mi moje dvije papigice sa kojima sam provodila najveći dio dana, a gledajući na ostalo nedostaje mi moja najdraža rodbina, moji prijatelji i moje prijateljice. Moja nana živi isto u Sarajevu. Da sam htjela mogla sam otići negdje ali nisam, jer me ljubav i pomisao "kako bi bilo ko mogao učiniti nešto nažao Sarajevu" odvojila od toga. Ja bih željela da se ovaj suludi, besmisleni i bratoubilački rat veoma, veoma brzo završi. Najviše zato što gine narod koji nije ničemu kriv, a i zato što ruše naše prelijepo Sarajevo!

(Bez potpisa)

DJECA IZBJEGLICE

Ja sam živjela u Ulici Vojvode Putnika. Jednog dana bezdušna granata od 150 milimetara odnijela je krov naše kuće. Sestra, mama i ja smo došle u školu gdje i sada boravimo već 31 dan. Ovdje imam veoma mnogo prijatelja i prijateljica sa kojima se družim, učim i zabavljam. Iako mi mnogo nedostaju moji drugovi od ranije uspijevam nekako da ispunim svoje vrijeme sa novim prijateljima. Najteže mi je što za mnoge od njih ne znam da li su živi i gdje se nalaze. Toliko bih voljela da se ponovo vrati vrijeme mira, kada smo se svi slobodno igrali u dvorištima i šetali ulicama Sarajeva. Još uvijek u meni ima mnogo nade da će to vrijeme brzo doći, iako svaki put kada vidim strahote rata i užase koje on sa sobom sve nosi, preko TV-a te nade ima sve manje.

Abaza Denis
10 godina

Zovem se Abaza Denis. Imam 10 godina i rođen sam u Zagrebu. Preselio sam se u Mostar jer mi je mama i tata iz Mostara. Zatim je tata našao stan u Sarajevu, i živjeli smo kao podstanari. Jednog dana su došli zlikovci i morali smo otići odatle. Tada smo hodali tražeći krov nad glavom. Spavali smo u skloništu, hrane je bilo vrlo malo, a skoro uvijek ista. Tako ovaj rat je donio mnoge nevolje svima. Najteže mi je što ne mogu da se čujem sa svojim prijateljima i rodbinom. Zato ovom prilikom bih pozdravio svu djecu, a posebno moje rođake u Mostaru, Adisa, Adnana, Edu, Senada i mnoge druge. Posebno želim da se ovo ludo vrijeme što prije završi i da budemo svi sretni i zajedno.

DALEKO OD KUĆE

Na dan praznika Bajrama došla sam kod moje majke (bake). Nisam znala da će početi ovaj suludi rat. Kod svoje kuće sam se igrala sa barbikom i mačićima koji su se okotili, a ovdje toga nema pa mi to nedostaje. I žao mi je što nije ovdje moja najbolja drugarica, koja je sad trenutno u Novom Sadu.

Nisam znala da neki ljudi mogu napasti moju najljepšu Republiku Bosnu i Hercegovinu. Mada je ona mala meni je draga i ponosim se njom.

Neka tama nadvila se nad moj grad Sarajevo. Ko je to zaklonio svjetlost u mom gradu. To su ljudi iz daleka koji nas ni ne poznaju. To su neki ljudi kod kojih je srce od kamena, koji mogu ubijati, klati i zla činiti. Ali oni nisu hrabri kao naši omladinci, naši branioci koji nas čuvaju od zlih ljudi. Da li će se ovo brzo završiti i da li ću se moći igrati u miru kao nekada. Ja se nadam i vjerujem u to.

Šestog aprila 1992. počeo je rat. JNA je sa srpskim snagama okupirala grad Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu. Zbog toga ja nisam smio nigdje izaći. Pošto nije u gradu bilo hrane, ja sam često sanjao svoju najomiljeniju hranu. Mnogo dana sam proveo u skloništu zbog teških borbi i granatiranja. Pošto narod nije to više mogao trpiti ova razaranja osnovao je jedinicu TO gdje su se prijavili mnogi ljudi Sarajeva. Oni su nanijeli mnoge gubitke JNA i srpskim snagama.

ŠESTOG APRILA 1992. POČEO JE RAT. JNA JE SA SRPSKIM SNAGAMA OKUPIRALA GRAD SARAJEVO I BOSNU I HERCEGOVINU. ZBOG TOGA JA NISAM SMIO. NIGDJE IZAĆI. POŠTO NIJE U GRADU BILO HRANE, JA SAM ČESTO SANJAO SVOJU NAJOMILJENIJU HRANU. MNOGO DANA SAM PROVEO U SKLONIŠTU ZBOG TEŠKIH BORBI I GRANATIRANJA. POŠTO NAROD NIJE TO VIŠE MOGAO TRPITI OVA RAZARANJA OSNOVAO JE JEDINICU TO Gdje SU SE PRIJAVILI MNOGI LJUDI SARAJEVA. ONI SU NANIJELE MNOSGE GUBITKE JNA I SRPSKIM SNAGAMA.

Lilly

Pitam se stalno zašto su došli ovi zli ljudi u naš lijepi grad Sarajevo. Zašto su nam srušili mir naše škole, parkove odvojili nas od naših učiteljica, baka, djedova, tetki, tetkova i najmilijih. Zašto su nas istjerali iz naših toplih domova koje su naši roditelji gradili godinama u znoju. Zato ja i moje drugarice ne možemo da se mirno igramo zajedno idemo u školu i družimo se.

Hiljadu zašto ali odgovora nema. Uprkos svemu mi smo svi skupa i ja i moje drugarice, moja nana i njene prijateljice. Ja sam ubijeđena da nas niko ne smije razdvojiti jer zajedno smo jači. Vaša Daniela!

Ulica
Močila
129
TARČIN SENAR 5 GODINA

KAKO SAM JA DOŽIVIO RAT

A ja mislim da je rat ružan. Ne možeš da se igraš. Ideš u sklonište a u skloništu sam upoznao dva druga to su Slaven i Mirza. A upoznao sam i dvije drugarice to su Sanela i Sabina. Dobro se igramo i družimo. Ponekad se posvađamo. Ponekad se stariji ljute. Moj drug Slaven mi je zado da ovo napišem. Ponekad je podrum pun a mi djeca uđemo u šupe. I tako ja mislim da je rat ružan. A kad izađemo ne budemo dugo kod kuće. Dugo nisam vidio rođake i rodice. I tetke i tetkove. A na drugove i drugarice sam zaboravio oni su se razišli. A u skloništu je hladno i volio bih da se rat završi. I da više ne idem u sklonište.

PS. Dinina tetka je poginula dva dana prije nego je ovo pismo napisano od posljedica granatiranja.

Rat je odavno zakoračio u našu lijepu Bosnu i Hercegovinu. Dani rata prolaze sporo kao da pužu kroz Sarajevo. Nema više dječije graje, ali nju zamjenjuje plač starih žena. Granate siju na naš grad oni zlobni ljudi sa okolnih brda. Bude nas iz sna. Ne daju nam mira. Stalno trčimo u podrum, pa poslije opasnosti umornih koraka vraćamo se u naše domove. Granate, ta razorna sredstva, uništile su mnoge živote ljudi i njihove domove. Masakr u Ulici Vase Miskina potresao je sve Sarajlije. Taj dan pamtiće se vijekovima.

I neka znaju, silom neće ništa postići, pobijedit će pravda i branioци grada.

Prvi dani su mi prolazili kao ružan san. Sve sam mislila brzo će proći, pa ću opet da se družim sa svojim drugaricama u školi. Ali dani su prolazili, ništa se nije dogodilo da bih mogla odbaciti ružne slutnje. Roditelji su bili sve zabrinutiji i nervozniji. Onda jednog jutra pred vratima su se pojavili četnici. Ušli su u našu zgradu. Počeo je pravi košmar. Mama je od straha stajala na sred sobe. Čini mi se da sam joj čula otkucaje srca. Tih nekoliko minuta činilo mi se kao vječnost. Nisu nam ništa činili već su pitali mog oca što ne uzme pušku i što se ne bori. On je rekao da to nije za njega. Svi smo bili preplašeni. Najteže je bilo što su svaki dan ulazili u stanove i ulivali strah u ljude. Onog dana kad smo uspjeli pobjeći sa Grbavice slavićemo kao naš rođendan. Onaj ko nije gledao smrti u oči taj neće moći cijeniti slobodu koju ćemo uskoro postići sami mi.

Muzur Sabina pozdravlja čitav svoj razred, a posebno razrednog starješinu Milana Šatoru, učiteljicu Oliveru Arsić, drugarice: Emelu Burdžević, Anu Slepčević, Danielu Torbić, Amiru Muminović, Helenu Kovač, Miju i Lejlu Jašarbegović.

6.4.1992. počeo je rat. Grad Sarajevo okupirali su srpski ekstremisti. Zauzeli su skoro sva brda. Glavno uporište su im Pale. Sa Vraca gadali su staro jezgro Bašćaršije. Zato više nema radosti i čevapa. Ovaj rat mi je dosadio jer svoj rođendan morala sam da provedem u skloništu jer su najgori četnici Kukanjac i Karadžić bombardovali Sarajevo. Poslije tog bombardovanja svi mladići digli su se u jedinice TO BIH. Čitav narod pomaže Bosni i Hercegovini i nadamo se da će Bosna i Hercegovina pobijediti.

Sarajevo, grade moj! Koji te to neljudi ruše i od nas krađu? Dok smo živjeli u slobodi, bratstvu i jedinstvu sve je bilo drugačije. Svi smo imali da jedemo, svi smo imali domove svoje, porodicu svoju, a sada je skoro sve to neprijatelj oduzeo od nas. Tuđin dođe i poruši temelje tvoje, zapali kuće naše, pobi narod moj. Oduze nam sve, baš sve. Oduze nam sunce koje je nekad žarko bacalo svoje zrake nad našim gradom, a sada je u njemu sve jadno. Svaki dan pucjava. Topovi i tenkovi neprestano ruše i pale. Zar smo mi to zaslužili, zar smo mi vrijedni toga? Godine 1945. tačnije 6. aprila Sarajevo grade, dobri ljudi su te oslobodili i živili smo bezbrižno u miru sve dok neprijatelj svojom krutom nogom stade na zemlju našu i istog 6. aprila samo 1992. godine ponovo te zarobiše. Hranu našu krađu, nose na brda da bi mogli duže da izdrže ukopani u rovove i da bi mogli više zgrada da poruše. Veze su nam pokidali, život nam učinili težim i veoma tamnim. Hiljade djece neprijatelj je zarobio, baš nas nevine mališane i te iste usijane glave ubile su hiljade nedužnih građana.

Mi smo željni svega, a najviše slobode i mira. Zar smo mi dočekali da nešto poželimo? Da li neprijatelj stvarno misli da ubije sve nas? Ali ja ipak mislim da će se ovo krvoproliće, ovo bezumlje brzo smiriti, da će branitelji istjerati ove zle ljude što pucaju. Tuđine idi iz naše domovine! Nepoželjan si među nama! Mire, vrati se!

ZAUSTAVITE RAT (...Hitno je, molim vas.)

...želio bih da se ovaj prljavi rat što prije završi. Već je tri mjeseca kako provodim u podrumu. Želio bi da se ovo ludilo što prije završi, pa da se opet možemo igrati i slobodno šetati...

R.E.

...mnogi ljudi ginu, a mnogi ostanu sakati. Ne znam za svoju nenu i dedu, tetka i tetku i mnogobrojnu familiju. A najviše mi je želja da se ovaj prokleti rat završi...

D.M.

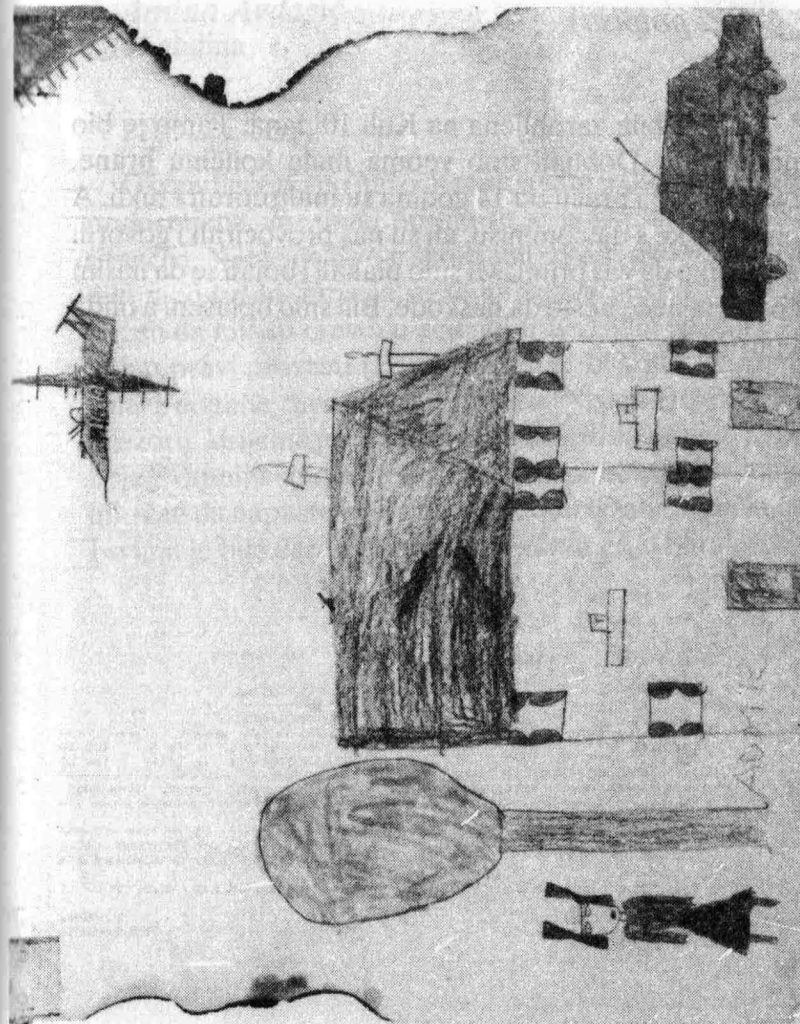
(..Himno je, molim vas.)

Delihasanović Mirsad
9 godina

Ne možemo da živimo u ratu, nemamo hrane da jedemo. Zbog zločina naši se bore da bi pobijedili. Boravimo u podrumima i svaki dan nam je sve teže i teže.

Mnogo ljudi gine, a mnogo ostane sakatih. Ne znam za svoju nenu i dedu, tetka i tetku i mnogobrojnu familiju. A najveća mi je želja da se ovaj prokleti rat završi.

Tužan sam zbog ovog što se u našoj Republici dešava. Želio bih da se ovaj prljavi rat što prije završi. Već je tri mjeseca kako provodim u podrumu. Kad zasviraju sirene to je znak da idemo u sklonište. Dosta mi je skloništa i podruma. Želio bih da se ovo ludilo što prije završi, da se opet možemo igrati i slobodno kretati ovom Republikom. Jedva čekam kad ćemo se vratiti u Višegrad.

(Bez potpisa)

Ja sam bila zarobljena na Kuli 10 dana. Tamo je bio pravi užas. Dobijali smo veoma malu količinu hrane. Naše očeve i braću od 14 godina su maltretirali i tukli. A nas i majke s djecom nisu, ali su nas provocirali i govorili neće niko da vas primi. Mi smo plakali i bojali se da našim životima neće nešto da naškode. Bili smo uplašeni a onda i pušteni.

Amina Avdagić

11 godina

PROLJEĆE

Osvanulo je divno jutro. Krenula sam u školu. Bila sam prva smjena. Tri dana poslije se je pogoršala politička situacija. Niko nije išao u školu a ni izlazio na ulicu. To je bilo tako tužno. Drveća su se njihala, a neki cvjetovi su počeli da mirišu i rastu u zelenoj travi. Sjalo je sunce ali je bio pravi pravcati rat. Svako dijete bi volilo da izađe vani i udahne divni miris proljeća. Nisam smjela prići prozoru. Vrijeme je bilo divno, oblaci su bili svijetlo plave boje. Napolju smo smjeli izići samo pola sata. Svima je bilo žao da napuste taj divan zrak i odu u zatvorenu kuću. I svima je bilo žao upropastiti taj divan grad Sarajevo.

ISMAR

Juni... Bio je juni, jedan dječak i jedna nezaboravna ljubav. Bila sam i ja jednom, samo ti nisi bio - ti si i sada. Bio si moj prvi jecaj u tišini, prva suza u oku prva stvarnost, bol u duši. Bio si moja prva ljubav. Četrnaesti je u mjesecu, pamtim ga kao dan kada sam te upoznala i zavoljela. Ostala su sjećanja na tebe i mene, a ona bole. Uz muziku liju suze kao nikad do sada. Pokušavam da ih zadržim. U lavirintu sjećanja tragam za danima kada sam bila neobično srećna. Kada nisam ni slutila da ću se ovako ludo zaljubiti. Vjerovala sam da si samo simpatija.

Nizali su se dani, a još nisam shvatila da te volim. I ljeto prođe, a ja sam ostala zbunjena i zaljubljena.

Sjećam se svega: dana kada smo se upoznali, ljetnih večeri provedenih zajedno, usana sa kojih nije silazio osmijeh. Pamtim i ona dva plava oka koja su zračila svjetlošću ljeta. Hoću da vjerujem u prošlost, u trenutke kada smo se voljeli. U trenutke koji ostaju u nama vječno i nikada se ne mogu zaboraviti.

Vremenom si postao surov prema meni. Otišli smo na dvije različite strane. Bila sam nervozna, a ti previše ponosan. Čini mi se da nas je to upropastilo ili je tako moralo biti. Pokušavam s drugim da te prebolim. Ne uspijevam. Ostaje mi samo još da proklinjem 14. juni, dan kad smo se upoznali.

Kad sam krenula iz Foče, došla sam u Ustikolinu. Tamo sam bila sa mamom i sestrom. Došla sam kod tetke. Tu sam bila 15 dana. Tamo mi je bilo lijepo. I onda smo pošli iz Ustikoline. Onda smo došli u Goražde. Tamo smo došli kod mamine tetke. Tamo sam bila nekoliko dana. I pošli smo u Sarajevo. Došla sam kod tetke. Ovdje sam u skloništu. U skloništu mi je hladno. Treba da se dobro obučem. Ovdje mi je sigurno. Možda ako prestanu granate. Mi izađemo iz skloništa. Ako se završi rat ja ću se vratiti kući.

LJETO

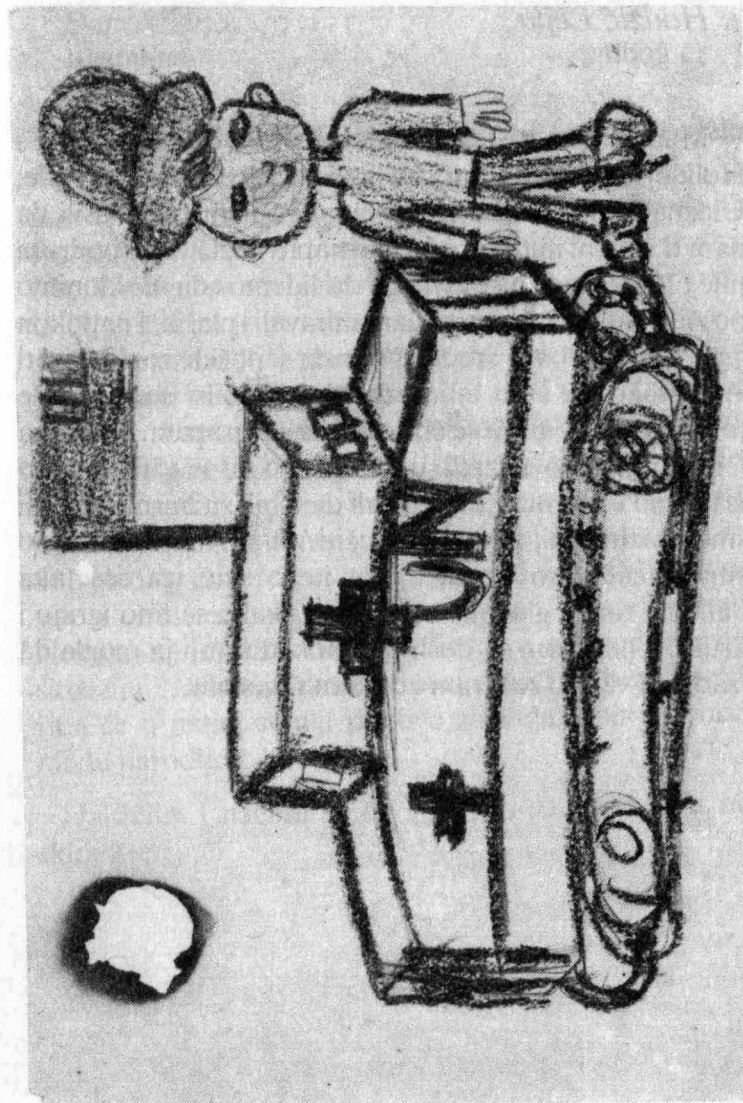
Bio je lijep i sunčan dan. Sunce je sijalo na nebu. Leptiri su letjeli tamo-amoo. Odlučila sam da odem u polje i nabere cvijeće. U polju je bilo divno. Leptiri su letjeli, skakavci su skakali, bube su hodale, ovce su pasle... Bilo je kao u raju. Sunce je toliko pržilo da sam morala otići do potoka. Potok je bio plav kao nikad. Oko potoka je bilo mnogo žbunja. Bilo je mnogo jagoda i kupina. U potoku sam se malo osvježila. Bilo je puno hrastova i jablana. Osjećala sam se kao u raju.

Bojani i Tijani na Marijin dvoru

Puno sam vas poželila. Adela

Ja se zovem Mersiha, a svi me zovu Seka. Imam 9 godina.

Rođena sam u Zagrebu. Tamo sam završila tri razreda osnovne škole. U Zagrebu sam doživjela rat i bilo je strašno. Došli smo u Mostar kod naše nane. Poslije smo preselili u Sarajevo. Po dolasku počeo je rat. Ponovno smo se počeli skrivati po podrumima, dok nas jednog dana nisu istjerali četnici. Tada nam je tata našao smještaj kod jedne tete. U toj kući bilo je dvadeset osoba, ali nam je bilo lijepo. Često smo spavali u podrumu, zbog četničkog granatiranja grada. Uglavnom smo se hranili rezancima, makaronima i čajem od šećera. Ovom prilikom željela bih pozdraviti svu djecu, branioce BiH, svoju rodbinu i poželjela bih da se ove ratne strahote što prije završe i da se mogu igrati kao sva djeca svijeta.

Meni je bilo najteže kad je bila frka oko Skupštine i Holidej Inna. Kad su strašni ljudi hodali oko moje zgrade. Ulazna vrata se nisu zaključavala mi smo se plašili da nam ti strašni ljudi ne uđu i ne naprave zlo. Tad podrum nije bio sređen, i nismo mogli da siđemo i da se sklonimo od zlih ljudi. Stanari su se uznemiravali i plašili. I napokon smo jednog dana sredili podrum i počeli zaključavati vrata tako da smo bili bezbjedni. Stanari se nisu više toliko paničili, ali su se štreicali i bojali granata. Tih dana i noći mi smo silazili u podrum i provodili mnogo vremena u njemu. Zatim ostali dani bili su mirniji i mogli smo izlaziti vani, igrati se i družiti. Ali ja i moj brat nismo smjeli izaći kao druga djeca, nego smo iza rešetaka balkona tužno gledali veselu djecu kako se fino igraju i družu. I napokon su došli ti dani kad sam i ja mogla da izađem i veselo se igram i družim s djecom.

Prvi put ušla sam u atomsko sklonište koje je bilo jako vlažno i mnogo zagušljivo. Na prvom koraku pomislila sam da neću tako dugo ostati u njemu, ali što sam više išla sve sam se više navikavala na to sklonište. Ovaj ovakav život činio mi se normalnim, mada to nije bilo normalno. U skloništu mi je dosadilo, ali uvijek nađem neki način da izbijem dosadu iz glave. Moje malo društvo, koje sam upoznala u skloništu su uglavnom novi prijatelji, svi se zajedno skupimo i igramo karata. Nekad razmišljam kako bi bilo da u skloništu ima televizor, kasetofon, video i ostali uređaji koji mi daju malu zabavu. Ovaj juni je sunčan, svaki dan sunce grije, a u meni i u ovim ljudima koji gledaju ovaj pakao je mrak. Svaki dan postajem sve više i više nervozna, ne samo ja već i moji roditelji. Nekako mi je tužno da ih pitam kako oni podnose ovu situaciju. Nadam se da će se ovaj suludi rat brzo završiti i da će u mojoj zemlji ponovo zavladati mir i sloboda među narodima.

Ja želim i nadam se da više nikada neću ići u ovo sklonište.

USAMLJEN U SKLONIŠTU

Usamljen u skloništu sjedim i pišem. Ko u bezumnom ratu ubija i bije? To samo rade ljudi koji ne vole Bosnu i Hercegovinu. Naši branioci grada, bore se protiv bezumnih ljudi. Ovdje je mnogo djece koja hoće kući i svome domu. Ali ljudi koji ne vole Sarajevo ne daju da se vrate svome domu. Mir - djeca su za mir!

NOĆ U SKLONIŠTU

Već nekoliko dana se strašno mnogo puca i zbog toga naše komšije odlučuju se da idu u sklonište. Mi djeca smo se uzvrtila i napravila paniku. Naša mala tijela su se ispunila strahom. Brzo smo se spremili i otišli u sklonište. Sklonište je bilo hladno i prašljivo. Sve police koje su okruživale zidove bile su također prljave kao i sve ostalo. Očistivši police od njih napravismo krevete. Iako sam bila na sigurnom osjetila sam neki strah, koji sam ublažavala kroz igru i strah sa svoje dvije drugarice, Aminom i Zojom. Mi smo se zavukle u jedan kutak gdje smo se igrale monopola i karti. Naše igre su često prekidala razmišljanja o našim drugovima i drugaricama koji nisu tu. Bojale smo se šta će biti s njima, a na to smo brzo zaboravljale i nastavljale svoju igru. Tako nam je vrijeme brzo prolazilo i u neko doba osjetismo potrebu za spavanjem. Legle smo na tvrde, drvene police, na kojima su bile prostrte deke. Pored hladnoće koja se probijala kroz deke kojima sam bila pokrivena umor me je brzo savladao. Zaspala sam. Moj široki krevet ušao je u moje snove.

Kada sam bio kod kuće niko nije znao kada će početi pucnjava. Ja i moji drugovi smo htjeli igrati remija. Počeli smo igrati, odjednom je počela pucnjava. Svi smo pobjegli u sklonište. Kada je pucnjava prestala, svi smo otišli u jedno naselje Barice i tu smo prenoćili. Odatle smo krenuli na Kobilju Glavu gdje smo bili nekoliko dana. S Kobilje Glave smo krenuli autobusom i došli smo dovde.

Ja sam najgori dan provela prvi put. Moja drugarica Sanela je ovdje izbjegla jer je njoj palo 25 granata i tri topovske granate. Tri granate su nam pale na zgradu kad sam ja bila na ulici. Bilo je strašno. Ovo je moj opis rata.

Ovisno o tome gdje smo bili, napravili smo krevete. Iako sam bila na sigurnom, osjećala sam neki strah, koji sam ublažavala kroz igru i strah sa svoje dvije drugarice, Azimom i Zejom. Mi smo se zavukle u jedan kutak gdje smo se igrali monopola i karti. Naše igre se često prekidaše razmišljanja o našim drugovima i drugaricama koji nisu tu. Rejale smo se šta će biti s njima, a na to smo brzo zaboravljale i nastavljale svoju igru. Tako nam je vrijeme brzo prolazilo i u neko dubu osjetila sam potrebu za spavanjem. Legle smo na tvrde, drvene police, na kojima su bile prostrte deke. Pored hlada koja se puhovala kroz deke kojima sam bila pokrivena, osjećala me je brzo zaspavala. Zaspala sam. Moj život krevet u kome je u moje snove.

Moje selo se zove Ugorsko. U njemu sam živio 9 godina. Počelo je granatiranje. Pogodena je moja kuća. Tata je odlučio da predemo u drugo sklonište. Čučači smo trčali kroz travu. Konačno smo stigli u sklonište. Tu smo noćili dva dana i dvije noći. Tata je odvuкао kola. Potrpali smo stvari i krenuli ka izlazu iz Vogošće. Došli smo do Kobilje Glave gdje smo stigli na prvu barikadu. Na tim barikadama su bili TO BIH. Došli smo do Bjelava gdje smo naišli na drugu barikadu. I nju smo uspješno prošli. Uselio sam se u studentske domove. Nastavio sam novi život.

U studentskim domovima sam bio u hladnoj podrumi. Morala sam pomagati mojoj bolesnoj mami. U jutro bismo se vraćali u stan. Hljeba nije bilo kupiti, a kamoli nešto drugo. Igrala sam se sa rođicama i još nekom drugom djecom u hodniku. Tu smo bili 15 dana. Zahvaljujući Dječijoj ambasadi i divnim ljudima koji rade u njoj pršli smo u nešto mirniji dio Sarajeva. Ovdje ima mnogo djece. Kad granate padaju opet moramo trčati u sklonište. Tužni smo. Proljeće je davno prošlo, a ljeta i ne primjetimo. Ne smijemo ići u parkove niti hodati ulicom, jer granate padnu iznenada. Molim sve dobre ljude da nam pomognu da se vratimo u svoje domove, da uklone ludake i brda, snajperiste, artiljeriju i da se mi djeca slobodno igramo. Molimo vas učinite nešto i zabranite zločincima da se useljavaju u naše silom napuštene domove jer mi želimo da se tamo vratimo na jesen, krenemo ponovo u škole. Mnogoj djeci ste pomogli da odu i ona ne znaju

Smajlović Samra
9 godina.

Kad smo krenuli iz Hrasnice ušli smo u autobuse. Kad smo krenuli zadržali su nas na Ilidži dok su izvršili razmjenu. Ja sam bila u UNPROFOR-u. Rekli su ako ne izvrše zamjenu, vode nas na Pale. Kad su završili zamjenu odveli su nas u Dječiju ambasadu. Kad smo prenoćili ujutro su došli autobusi po nas i rekli da idemo na Bjelave. Kad smo došli na Bjelave smjestili su nas. Kad su nas smjestili otišli smo na ručak. To je bio moj doživljaj.

Omerbašić Amra

DJEČIJOJ AMBASADI OD JEDNE AMRE

Izbjegla sam iz svog doma na Ilidži. Završila sam peti razred. Ilidža je bila zatvorena barikadama tzv. srpske milicije, zlikovaca koji su okupirali moj grad. Svaku noć su sa Ilidže granatirana naselja Otes, Sokolović Kolonija, Hrasnica i Butmir. Nekoliko puta pokušali smo otići sa Dječijom ambasadom na neko mirnije mjesto, ali nam to nije uspjelo jer se rat vodio u cijeloj Bosni. 26. aprila uspjeli smo izaći sa Ilidže iz jednog zatvora, a stigli smo u drugi u Dobrinju. Tu je postalo još stravičnije. Stalno smo silazili u hladni podrum. Morala sam pomagati mojoj bolesnoj mami. U jutro bismo se vraćali u stan. Hljeba nije bilo kupiti, a kamoli nešto drugo. Igrala sam se sa rodicama i još nekom drugom djecom u hodniku. Tu smo bili 15 dana. Zahvaljujući Dječijoj ambasadi i divnim ljudima koji rade u njoj prešli smo u nešto mirniji dio Sarajeva. Ovdje ima mnogo djece. Kad granate padaju opet moramo trčati u sklonište. Tužni smo. Proljeće je davno prošlo, a ljeto i ne primijetimo. Ne smijemo ići u parkove niti hodati ulicom, jer granate padnu iznenada. Molim sve dobre ljude da nam pomognu da se vratimo u svoje domove, da uklone ludake s brda, snajperiste, artiljeriju i da se mi djeca slobodno igramo. Molimo vas učinite nešto i zabranite zločincima da se useljavaju u naše silom napuštene domove jer mi želimo da se tamo vratimo na jesen, krenemo ponovo u školu. Mnogoj djeci ste pomogli da odu i ona ne znaju

kako izgleda rat, kako su ružna jela od riže i špageta, pa se nadam da ćete pomoći i djeci koja su izdržala 2 mjeseca ovog pakla.

Pomozite nam!

Hitno je, molim vas.

PJESME

Bosna je škola bijela,
puna mudrosti i ljepote,
Bosna je pupoljak cvijeta,
Prozor otvoren usred svijeta.

L.Š.

*Kad se oslobodi Sarajevo,
ulice neće pustiti biti*

*Kad bude svečano otvaranje mira,
Ljubav će opet u moje srce da dira.*

Dž. Dž.

SKLONI SE OBLAČE

Skloni se oblače
da otvorim miru vrata,
da svijet opet cvjeta.

Skloni se mrki oblače,
mi želimo proljeće,
mi želimo sunca sjaj.

Lejla Šahinpašić

BOSNA

Bosna je škola bijela,
puna mudrosti i ljepote,
Bosna je pupoljak cvijeta,
Prozor otvoren usred svijeta.

Bosna je zemlja junaka,
branilaca njenih.
Bosna je bujna bašta,
puna ljljana mirisnih.

KAD SE OSLOBODI MOJE SARAJEVO

Kad se oslobodi Sarajevo,
ulice neće puste biti
bićemo zajedno i ja i ti.

Kad se oslobodi Sarajevo,
ići ću svojoj kući.

U školi će opet biti trka i vika
i raja će šetati oko "Šika",
sjedićemo zajedno u klupi
Lejla, Maja i naša Viki.

Naveče opet zaspati neću
od tramvaja koji se bučno kreću.
Kad bude svečano otvaranje mira,
Ljubav će opet u moje srce da dira.

PISMO IZ SARAJEVA

Ti si daleko dragi tata
a ovdje bjesne rat i glad
padaju mine, kuće se ruše
u plamenu je rodni grad.

Uprkos svemu cvjeta cvijeće
djeca ponekad istrče van
ili u podrumu pored svijeće
sanjaju lijepe slobode dan.

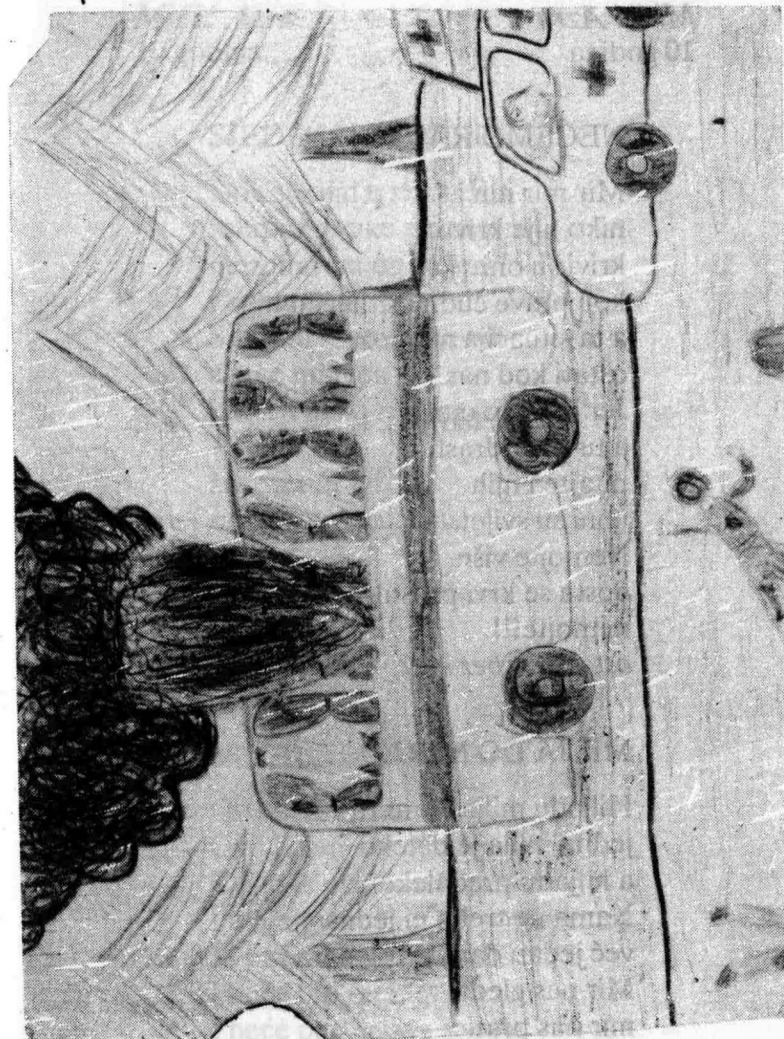
Molim te tata reci svakom
da mi imamo zlatne ljiljane
to su naši hrabri mladići
što svaku stopu Sarajeva brani.

Reci svakom da nas tuku
zlikovci gadni sa svih strana
ali ti zbog toga ne budi tužan
misli da je to samo san ružan.

Znaj dok zlatni ljiljani cvatu
i dok hrabro vode ljuti boj
skoro će biti i kraj ratu
slobodan bit će narod tvoj.

NIKAD VIŠE

Hej ti
Što svaki dan stotinu života ugasiš
Što bacaš bombe i granate
Rušiš moju školu
Uništavaš moje snove
I ti ćeš jednom pasti
Tvoje lice u blatu će biti
Osjetićeš grižu savjesti
Ali biće kasno
Kasno biće
Preživjeli će u srcima nositi mrtve
Slogom ćemo izgraditi školu
Bomba i granata neće više biti
Pronaći ću svoje izgubljene snove
Sve će se vratiti
Samo tebe neće biti
Nikad više

Mičić Azra
10 godina

NEĆEMO RAT

Mir mir mir
niko nije kriv
krivi su oni
koji prave čudnu situaciju
a ta situacija ne može
ostati kod nas.
Jer mi smo djeca
a tu su i odrasli
pitajte i njih
i oni su svijet.
Nemojte više
dosta se krvi prosulo
nemojte!!!
ostaćemo bez srca

MILJA DO MIRA

Hiljadu milja do mira
jedna milja je daleko
a hiljadu predaleko.
Nama ne treba ni jedna
već jedan dan do tog mira.
Mir nas gleda
mir nas prati
ali mu se neda
da nas zavoli.

Mičić Azra
10 godina

SJEDIM U SKLONIŠTU

Dok sjedim u skloništu
i slušam zvuke granate
ne znam šta da kažem
i kome ovo treba.
Suze mi krenule na oči
a srce mi lupa
kao da neko ruši moje ognjište.
To nije kraj
živjećemo svi
sa srećom i ljubavi.

Hržica Sandra

NE TREBA NAM RAT

Ovo je rat među ljudima
Ovo je bol u mojim grudima
Zašto je ovdje sada rat
I u njemu nevine ja i moja sestra
Ja kažem sebi biće mir
I neće biti rata
I neće pasti glava s vrata
Sa jednog brda i višeg sprata

Pala je ponovo jedna granata
Zašto se ljudi svađaju
Zašto se mecima gađaju
Neki ljudi političari
Hoće BiH da dijele
Eh da je sve kao i prije
Da te niko ne dira i ne bije.

Beganović Nihad,

DRUGOVI MOJI

Ja sa rajom
iz ulice moje
umjesto dana
sunca i ljeta
granate proklete
djetinjstvo, igru i školu
hljeba, struje i vode
sve nam oduzeše
nema ljubavi i slobode
svi su vas prokleli
sve ste nam oteli
al' dok je boga
i naroda moga
pokorit' se ne da
dići će novo ljeto
ja i moja raja

iz ulice moje
vama prokletnici velim
idem na more.

Demirović Lejla
13 godina

NE DAMO TE BOSNO

Herceg-Bosno zemljo mila
sve si meni dala
za svu radost za svu ljubav
tebi Bosno hvala.

Mi smo protiv rata
već i znaju ko smo
poruka je naša
ne damo te Bosno.

Sarajevo behar bijeli
Herceg-Bosnu krasí
Bosnom ljubav pobjeđuje
ona mržnju gasi.

NOĆ U SKLONIŠTU

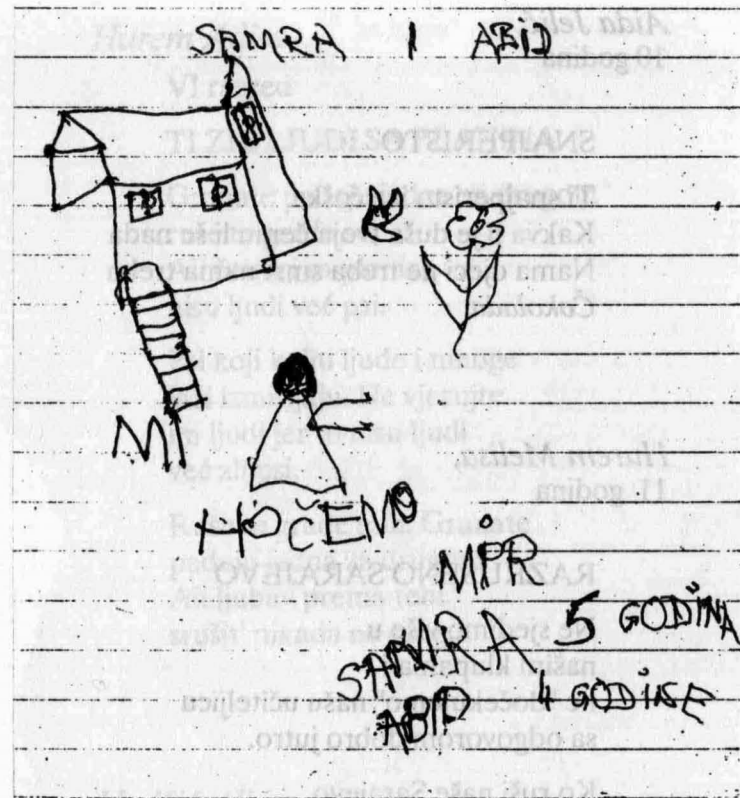
Dok na sve strane
Odjekuju granate: Dum, dum...
sa sekam i mamom
bježim u mračni podrum.

U tom podrumu punom vlage
uzdrhtale od straha,
tješi nas mama,
koja je i sama, na izmaku snage.

Noću kad u skloništu zaspim
sanjam svoga oca
kako se bori negdje u daljini,
možda je na obali Drine,
a, možda na žepskoj planini.

Al' zato će otac moj
i svi borci hrabri
ostvariti naše sne
da se zavijore zastave slobode
širom naše lijepe Bosne.

"Želim što prije da se vratim svojoj kući u Rogatici."

Aida Jelić,
10 godina

SNAJPERISTO

Ti snajperisto iza čoška.
Kakva li je duša tvoja čemu li se nada
Nama djeci ne treba smrt nama treba
Čokolada.

Hurem Melisa,
11 godina

RAZRUŠENO SARAJEVO

Ne sjedimo više u
našim klupama i
ne "dočekujemo" našu učiteljicu
sa odgovorom dobro jutro.

Ko ruši naše Sarajevo
sigurna sam da su to
ljudi sa Trebevića
što pucaju u nas djecu.

Koja ništa ne znaju
za naše tate,
i koja se po ovom
suncu igraju ne znajući
da ima snajperista.

Hurem Adisa

VI razred

TI ZLI LJUDI SA PLANINA

Granate padaju jedna za drugom
ruše te grade svi
Ali četnici sa planina
nisu ljudi već psi.

Psi koji kolju ljude i mnoge
laži izmišljaju. Ne vjerujte
im ljudi jer to nisu ljudi
već zli psi.

Ruše te grade mili. Granate
padaju jedna za drugom.
Ali ljubav prema tebi
srušit' nikada ne mogu.

Hadžić Albin
VI razred

SARAJEVO

Sarajevo grade
ko ti mir ukrade.
Nisi bio okovan
dok si bio slobodan.

Najljepši si bio grad
dok te stvarao naš zajednički rad.
Olimpijski grad si bio
po tom' svak' te zapamtio.

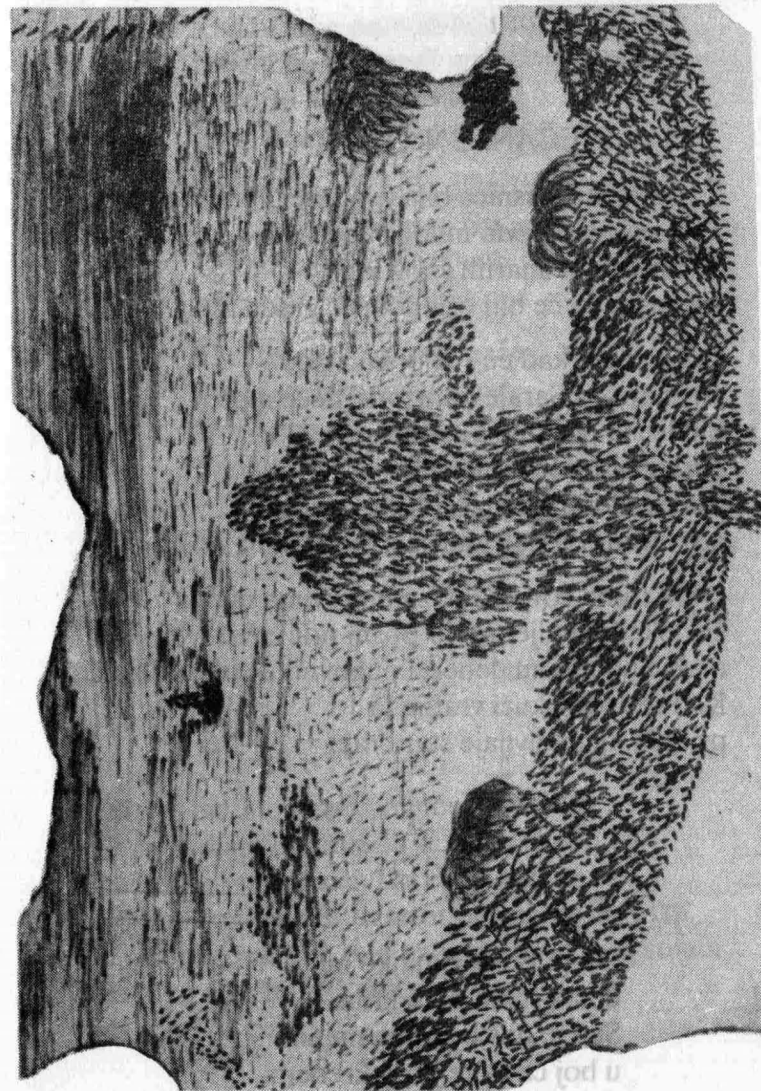
Sav si od šarenoga kroja
jer si bio prvi borac SKOJ-a.
Mnogi o tebi sude strogo
ali ja te volim mnogo.

Ja u tebi živim.
i sebe zbog toga ne krivim.
Bit' ćeš ti bez mane
jer će tebe Sarajlije da odbrane.

Prazina Arijana

VOLIM BOSNU

Volim Bosnu
Volim njene grobove,
Volim cvijeće koje cvjeta,
a i sunce koje divno sja.
Bosna je nježna kao latica na cvijetu,
Bosna je najljepša država na svijetu
U Bosni ima dovoljno mjesta
i ljubavi za ljude sve
i niko nam Bosnu uzeti ne smije.
Bosnu ćemo uvijek voljeti mi
i za njenu slobodu borit ćemo se svi.

SJEĆANJE NA DOM

Žalosna je Hrasnica bila dvadeset i četvrtog aprila.
U njoj sam ostavio milog baba svog,
al' mnogo ne marim zbog tog
jer znam da će biti oslobodilac grada mog.

Ja ne znam kad ću svojoj kući doć'
ali znam da Sarajevo razorit' neće moć'.
Sjedeći u podrumu usred noći
gorko zasuziše moje oči.
Tad se sjetih svojih školskih drugova
a srešćemo se tek kad se izgradi škola nova.

Ubiti treba čovjeka poznatog svima nama
čovjeka koji nije treb'o Bosni prič'
a to je po imenu đeneral pukovnik Ratko Mladić.
Kad se svojoj kući vratim ja
pričaće mi doživljaje stara raja.

Oj, ti, Bosno, majko mila,
dosta si me puta krila.
Sad je doš'o red na mene
u boj će za te ja da krenem.

Kad bi tebe osvojiti htjeli
zbog toga bi morali umrijeti.
Razoriti te neće lako
jer bi bez tebe narod plak'o.

Istjerat' nas iz tebe nikad neće moć'
jer za tebe boriće se Bosanci danju i noću.
U tebi je šeher-Sarajevo
o kojem je narod pjev'o

Ti si zajedničko srce naše
kojeg se arkanovci plaše.
Slobodna ćeš biti ti
to ti obećavamo mi.

Jelić Meho
10 godina

RAT

Da nas mržnjom svojom posipa vojska,
ali neće dugo beretke su tu do posljednjeg
daće svoju snagu svu. Da nam sutra bude
i hljeba i mlijeka za to se brine zelena beretka.
U skloništu sjedim pun nade da će se ovaj suludi
rat brzo završiti. Ali ništa od toga
rat traje pa traje.

Nada Halilbegović
13 god.

NIKAD VIŠE

U ovom sumornom i bratoubilačkom ratu,
gledam kako zlikovci pucaju na sve što se miče,
na sve što diše.

Smetaju im djeca, smetaju im starci,
smetaju im ljudi.

Hej, ti crna ptico,
što svaki dan stotinu života ugasiš,
što bacaš bombe i granate,
što rušiš moju školu, obdanište.
Oduzimaš mi moje djetinjstvo i snove.

I ti ćeš jednom pasti,
tvoje lice u blatu bit će,
osjećat ćeš grižnju savjesti,
ako je imaš, ali bit će kasno bit će...

Preživjeli će u svojim srcima voljeti izgubljene,
slogom ćemo izgraditi školu,
pronaći ću i izgradit ću svoje snove, sve će se vratiti.

Samo tebe precrna slutnja,
samo tebe neće biti,
nikad više.

Nada Halilbegović
13 god.

LJILJANI ZLATNI LJILJANI

Rat u Bosni,
rat u Herceg-Bosni,
rat u Sarajevu.

Živim ovaj ljudski ponižavajući život
od sirene do sirene,
od podruma do podruma.

U zraku osjetim miris paljevine, baruta,
osjećam krv i žrtve,
poput ranjenog cvijeta,
kao neki rob,
gledam u dim, crni dim.

Ne osjetim miris lipe,
ne čujem cvrkut ptice,
zujanje pčele,
ali osjetim miris Ljiljana
hrabrih branilaca Sarajeva.

Ljiljani zlatni ljiljani

RAT

Ma šta je to rat?

Rat koji braću obezbrati,
rat koji djeci djetinjstvo uskrati.

Rat koji poruši škole,
a djeca to lako ne prebole.

Rat koji nam oduzme igru,
a meni i moju omiljenu čigru.

Rat koji šalje granate,
a djeca nikako da shvate.

Zašto poginuli brat?

Zašto više ovaj rat?

CVJETAĆE NAM ZLATNI LJILJANI

Voljela bih da mir se vrati,
da se bacim u zagrljaj svome tati.
Da granate kuće ne ruše,
a topovi grad ne krše.

Mnogo je žrtava u ovom ratu palo
u gradu u kojem nismo znali za pakao.
U njemu je cvijeće cvjetalo,
u ljubavi se svako sretao.
Dječija su lica sijala,
a ja sam se u duši smijala.

A sada nema smijeha i sjaja,
ali ima nade i ljubavi koja spaja
da ne dođemo do zaborava.

Naši borci neka se gordo bore
protiv mržnje i da mir stvore.
Jer one koji su opkočili grad
otjeraćemo kad-tad.
A kada doleti golub mira
nestaće mržnje i briga
gledaćemo prave ptice umjesto Orla i Miga
i cvjetaće nam Ljiljani,

ULICA PRKOSA

Bili su gladni sneni i žedni
čekajuć' za sebe neki bolji dan
htjeli su malo a ne daše
malo sunca hljeba i soli.

Čekajuć' mirno u redu
svih godišta što postoje
tri crna dušmana ubiše
ih jednog majskog proljeća.

Ulico Miskin znam da krvariš
Ulico Miskin znam da boluješ

Ulico Prkosa znam ti izdržaćeš.

Kad pogledam kroz prozor
vidim tebe grade moj
magla te je obuzela
narod hrabar i istrajan dušom svom.

Sunca nema da te grije
i ono plače k'o da zna
nema Hamde, Amera i Suade
da prošetaju tvojom mahalom.

Sarajevo ne dam te
i za tebe borim se
ne da tebe ova raja
Otoke, Vratnika i Ciglana.

NAPOMENA: Djevojčica Kazić Indira je i komponovala ove pjesme, a pjeva ih Salčin Elvira

Šerić Amela

ZA MIR

Ovaj suludi rat što traje
u ovoj zemlji
neka već jednom prestane zauvijek.
Neka sva djeca izađu iz skloništa
i pođu svojim kućama.

Oni što sa Trebevića ruše naš najljepši grad
Sarajevo, nek' im uđe u glavu da ne bacaju
više granate.

Djeci je teško bez hrane i voća
u skloništu svi se lijepo družimo i
igramo.

Ja bih željela da što prije rat prestane
pa da mir zavlada svijetom,
i da sva djeca mogu se slobodno igrati
i u miru šetati.

Šerić Amela

SLOBODA

Sloboda je nebo

Sloboda je voda

Sloboda je trava

Čovjek je sloboda.

Igor Adrić

I razred

MIR JE LJUBAV

Šta će meni rat, šta će meni
puška pištolj a i mitraljez
meni treba mir, mir treba
svima. Sarajevo je ljubav. Nemojte
rušiti Bosnu. Rat je prljav,
rat nije zdrav, rat nije
za igru, rat nije za ništa.

MIR

Ej, mama, voliš li Sarajevo
ej, tata, voliš li Sarajevo?
Znam da vi volite Sarajevo.
Sarajevo voli svako, ali ima

ljudi koji ne vole Sarajevo.
I koji pucaju po nedužnom
narodu. Zar vas nije sramota
da pucate po tom narodu.

Nihad Kukić

PJESMA "BRANITELJIMA"

Kažete

došli ste nekoga braniti.

A koga to

kako

i od koga, je li?

Drugaricu od druga

ili muža od žene

od mostova rijeke

Bosnu od Bosanaca.

Ne, vi ste došli slobodu zabraniti

i ljubav zabraniti,

sve ljudsko sahraniti.

Krvopije žedne puštene sa lanca

Po grudima nožem

Mržnjom po slobodi

Uništavaj

Pali

Bombama na dijete

Oružje i laži

Krvave li sjetve
Grijeh je za vas reći
da vas majka rodi
Vi k'o da ste pali
s neke druge planete
O, zabranitelj, čuvajte se žetve.

Za vas je braniti
Značilo zabraniti ili sahraniti.
A vi ste branili
smrti od rođenja
mržnju od ljubavi
od hrane bebe.
Odbrani nas bože od zabranitelja.
I niste uspjeli
sve ljudsko sahraniti
Ali ste zauvijek sahranili sebe
Nek' uče i pamte nova pokoljenja
I mrtvih i živih najveća je želja.

Gordana Kukić

BOŽE, DAJ NAM SNAGE

Tužni su dani grada
Zvukom paljbe ispunjeni
Sve što je ljudsko kad strada
i kad pamet od užasa zanjemi.

Zvuk paljbe i orgije smrti
bez svega što čovjeku treba
svo imanje kad je srce koje drhti
i duša puna tuge velike do neba.

O, bože, daj nam snage
da od ludila ostanemo čisti
da ne zaboravimo stvari i dobre i drage
i da kao nekad budemo svoji zajedno i isti.

O, gnjev svoj, o gospode, ne šteti
najstrašniji gnjev za krvave ruke
njima ništa sveto nije niti vrijedi
Da bi bilo pošteđeno stradanja i muke.

Tek rođena djeca
Ni ruke drhtave, ni staračko lice
Žena što u smrtnom hropcu jeca
Ni otac ranjene djevojčice.

Oni samo žele
Sve da unište ubiju i spale.

O, gospode svemoguć
Uništi im želje
a usliši molbe naše
Tako ljudske, obične i male.

Učini bože
da se takvi ne rađaju više
ljepotu svijeta da ne kvare.
Krvave s neba da nam šalju kiše
i da duše naše više ne krvare.

SARAJEVO

Iako znam da je sada
teško mome jadnom gradu
ja stalno plačem i stalno slutim
da opet će biti samo *sloboda*.

Kažem jedan, al' jedan nije
jer ponos grada jači je od njih
granate, topovi, mine, bacači
sve će se to opet "jučer" zvati.

I šutim stalno, a ponos mi raste
želim da bar jednog neprijatelja i ja "srušim"
Želeći tako naši ih tuku
Proklinjat će i oni kad im dođe "dan smrti".

Al' majka plače za svojim sinom
tužni i sumorni su svi njeni dani
jad i čemer je oko njenog srca
tuga i bol drugovi su stalni.

Zato majko ne plači
i za svojim sinom ne jadi
jer tvoj zlatni ljiljan je znao
da je svoj hrabri život
za "*sarajevsku slobodu*" dao.

I istorija će pisat', i cijeli svijet će znat'
za sve što je bilo opet će se "nekad" zvat'

Duško Tomic

BOŽE, SAČUVAJ IH

Bože, u ove novih vijetova i strahova
nagovijestio, sačuvaj ih, kao što si nas sačuvao u Nijm.

Bože, ONI su naša sufina, naša i naša
vremena i promjena radi azvao, i naša.

Bože, pomoz i im pri hodu i vicanju
nam dolivao. I njihovog straha duboko u ovoj
provalije tako rano, a tako duboko iskopano.

Sarajevu ih, Bože, jer bez Njih sve je tako
posunju kugu danima osjećamo u Sarajevu.

SARAJEVO

Iako znam da je saraj
teško mome jednom gradu
ja stalno plačem i stalno sluhim
da opet će biti samo *sloboda*

Kažem jedan, al' jedan nije
jer ponos grada jači je od njih
granate, topovi, mine, bacači
sve će se to opet "jučer" zvati.

I bolim silno, a ponos mi raste
želim da bar jednog neprijatelja i ja "srušim"
Zelenci tako nali ih tuku
Proklinjat će i oni kadim dođe "dan smrti".

Al' majka plače za svojino sinu
tužni i sumorni su svi njeni dani
jad i žamer je oko njenog srca
tuga i bol drugovi su stalni.

Zato majko ne plači
i za svojih sinova ne jaci
jer tvoj zlatni ljiljan je mrtav
da je ovaj hrabri život
za "slobodu slobodu" dati
I istom se čini, i najlakši je put
"daj" "daj" se opet će se opet "zvati"

BOŽE, SAČUVAJ IH

Bože, u ime novih svjetova i stvarnosti koje si nam
nagovijestio, sačuvaj ih, kao što si nas sačuvao za NJIH.

Bože, ONI su naša suština, naša dimenzija za mjerenje
vremena i prostora radi uzvišenosti življenja.

Bože, pomози im pri hodu ivicama tvojih kapi što si
nam darivao, i njihovog straha duboko usađenog u ove
provalije tako rano, a tako duboko iskopane.

Sačuvaj ih, Bože, jer bez NJIH sve je teže ići kroz
pustinju koju danima osjećamo u Sarajevu.

Sarajevo, avgust 1992.

Velimir Milošević

Bože kako me gledaš
Dječije oči koje su
Nebo pod zemlju zakrile
Nebo pod zemlju zakrile
Da mi se šis ne dogodi

MOLBA

Na svojoj
na plemenitoj -
zove predak sa stečka.
Srce i ljubav imam
za sve dobre ljude svijeta -
sa biliga praotac javlja.

Protjerajte zlogrize skakavce u crni ad,
da pšenica nikne
da polja procvjetaju
ljiljani društvo traže -
mole vas djeca vaša.

Noć 30. i 31. jula 1992. u Sarajevu

Velimir Milošević

Bože kako me gledaju
Dječije oči koje su
Nebo pod zemlju sakrile

Nebo pod zemlju sakrile
Da mu se šta ne dogodi

Majka čije je dijete, djevojčica još živo. Znam da je svih ovih mjeseci rata ne smijem, ne mogu voljeti onako kako sam je svih ovih četrnaest godina obično, jednostavno voljela, pomilovala, pogrlila, poljutila - jer, čini mi se, istog trenutka bih umrla nad njom živom - živom koliko, za koji tren, za koji treptaj, i stegnuta sva u sebi gledam njenu snagu, njenu radost - ostala je u svojoj Bosni, svom gradu, svom nebu, svoja na svome. Slušam noću njeno disanje, njen san, slušam čvrsto stegnutih dlanova, okrenuta Bogu, nebu, i svoj pomrloj djeci, svim majkama koje u istoj ovoj noći čuju samo svoje disanje. I zato neka vas noć naša, majčinska, prati gdje god bili i kakvog god se dana dočepali. Ima noći koje nikad neće proći. One su vaše. Nama će, kako god, ostati disanje dječije, naše, nikad i ničim uništeno.

Sarajevo, avgust 1992.

DJECU UBIJAJU, ZAR NE!

Mnogim očevima i mnogim majkama noć nikada više neće svanuti, iako će sunce i dalje redovno izlaziti.

Eh, more! Zar su se i u njegovu plavetnilu morali zanavijek slediti ti mali bezazleni dječiji pogledi? Koliko li je bespomoćnih stvorenja od 3 ili 10 mjeseci, 8 ili 15 godina u svojim mrtvim očima zauvijek odnijelo ogromne komade plavetnila?

Spiker je hladno sipao: "Kako javlja... danas je u Mokošici kraj Dubrovnika na ulazu u sklonište poginulo osmoro ljudi, od toga dvoje djece - Nikola i Miho Liban". Poginula su dva jedina sina čestita čovjeka - Antuna Libana, sa otoka Šipana. Tu koji metar dalje imali su stan u kome su sami živjeli i iz koga su svako jutro odlazili u školu. Stan koji im je kupio otac odvajajući i zadnju paricu od radničke plaće. I eto - tu su ostali. Da gledaju nebo i more. Kojim je Antun otišao na Šipan osakaćen, ubijen, unakažen.

Poznavao sam i poznajem dosta ljudi iz tog lijepog kraja, sa otokâ pokraj Dubrovnika. Ali dobrotom, širinom pogleda, erudicijom, tolerantnošću, vedrinom i ljudskošću uvijek se izdvajao jedan - Antun Liban. U nizu otočkog biserja koji čini Koločep, Lopud i Šipan ovaj je čovjek bio ne manja dragocjenost. I eto takvome stvorenju na ovaj se način vraća. Oduzimaju mu se djeca,

oduzimaju sinovi kojima je dao sve što je imao i koji su ga tako voljeli.

I s kime više biti u mislima: da li sa tom jednom dječicom koja ni kriva ni dužna nestadoše u vihoru rata onih koji se skrivaju u nedodirljivim skloništima; ili pak sa tim dobrim Antunom što će do kraja života ploviti u nesanici morske pučine?

Ako ikada bude pravde, ubice djece svih Antunâ Libanâ iz Dubrovnika, Sarajeva, Goražda, Kragujevca, Vukovara... pržiće u paklu pogledi djece što sa sobom odnesoše plavetnilo Jadrana, zelenilo Bosne i Slavonije, muk Une, Save i Dunava.

GRADSKA KAPIJA

Gradu djetinjstva uvijek damo više naše duše od ostalih i većih i boljih gradova koje kasnije vidimo ili u njima ostanemo da živimo. Zato, kad je jednog jutra radio javio da Zvornik, grad u kojem sam prohodao i preplivao prvu rijeku, agresorska vojska napada tenkovima sa desne obale Drine, te da na tom mjestu odakle tuku, teče normalno svakodnevni život, nisam mogao odslušati vijest, a da ne pokušam pomoći.

- Kako normalan život, pobogu si brate! - javim se telefonom u direktni program. Zamolim još sve svoje drugove sa te tenkovske obale da ne daju da ruše našu školu, da ne ubijaju naše mature, ni male ni velike, ni one poslije, memorijalne.

Kad je rat zacario i u Sarajevu, gradu iz kojeg više nikud ne mogu, ali i ne želim da odem, dobijem priliku da kao gost dječije radio-emisije učestvujem u rubrici "Lijepa riječ gvozdena vrata otvara". Tada izgovorim naslov svoje knjige priča za djecu "Gradska kapija" koju sam pred sami rat bio završio. Taj rukopis sam prilikom zračnih uzbuna, prvog mjeseca rata, krišom, da ne vidi moja brižna žena Hasija, gurao u ceker sa nužnim stvarima, među dvopek, konzerve, flašu sa vodom i toplu dječiju odjeću. Bojao sam se da rukopis granata ne zaždi u plamen. Jer takve priče više nikad ne bih mogao napisati. Ne zato što se ne bih sjetio djetinjstva koje sam

proveo na kulama zvorničkog grada, nego što takve priče naspram sadašnjeg sarajevskog djetinjstva ne bi imalo smisla govoriti, a pogotovu pisati. U rukopisnoj knjizi "Gradska kapija" govori se o prvim poljupcima, o druženju i razumijevanju odraslih prema djeci. Danas, ovdje u Sarajevu granate na očigled svijeta raznose grozd djece na trešnji, čiji su plodovi još blijedi kao nejaka krv, nišandžije primijete i ubilački reaguju i na tiho koračanje trogodišnje djevojčice u Olimpijskom naselju, ne daju dječaku da donese odbjegli loptu iz žbuna kraj kasarne, a kad potrče za bombonama, na djecu agresor okreće višecjevne bacače raketa.

Dok ovo pišem, često pogledam na zid u sliku zvorničke gradske kapije. U dnu rama sa lijeve i sa desne strane zatakute su fotografije mojih sinova, Senada i Nedima. Kad se malo zamislim i duže zagledam, osjetim kako stvarno, ponovo, kao nekad davno, prolazim ispod njenih svodova. Ulazim u stari grad, među ljude. Ovim budnim snom, moji dječaci su mi svjedoci, počinjem bolji, stvarni život.

PRATILA SAM DJEČJE RADOSTI I TUGE

Rat je neosjetno ulazio u našu svakodnevnicu. Neosjetno, jer smo svi htjeli da to ne bude naša stvarnost, priča koja se događa nekom drugom, u nekom drugom svijetu, u naučenoj školskoj lekciji za željenu ocjenu iz istorije i tako sebi trasiraš lakši put u cvjetnu, krvlju predaka stečenu budućnost. Doživljavali smo tu budućnost, kao nepisanu, obećanu, lebdjela je tu među nama, prožimala nas spokojnošću i zadovoljstvom druženja, naših izazova mladosti i traženja.

Ipak, iz dana u dan sa mirisom baruta, do naših čula je dopirala svijest o ratu koji je tu među nama, na ulici, u školi, u porodičnim sjedeljkama. Što smo mi manje vjerovali, on nas je više uvjeravao da je tu. Nastavnici su već počeli stidljivo izgovarati riječi na časovima istorije: "Bratstvo i jedinstvo", tekovine našeg naroda, naša država Jugoslavija. Nastavnici, pa još da "lažu", da budu nesigurni u ono što govore. Prva su pitanja uobličena u dječijim glavicama, a podstaknuta neprekidno uključenim vijestima, nekim čudnim vibracijama u zraku. Učiteljice, zašto su postavljene barikade? Koliko će u Hrvatskoj biti rat? U Hrvatskoj je zaista rat?! Na malim odmorima vuku se klupe, igraju se djeca barikada. Zašto navlačite džempere na glavu, na pragu proljeća? To su nam maske.

Stariji grde djecu izvikujući im: Neka djeco, kad se igrate rata - rat će. I opet su djeca kriva. O...djeca, k'o djeca, ćutke i dostojanstveno gledaju sve što se događa

oko njih, primaju sa dozom snalažljivosti, začuđenosti i ne oklijevaju. Uzimaju olovke, kistove, papir iz započetih teka i počinju stvarati. Oslikavaju na papiru sve što ne razumiju, a osjećaju, ono što vide, a ne žele vidjeti. U moru ljiljana nacrtanih ljubavlju i ushićenjem, ima i tenkova, pušaka, kuća, ali i poneka plaža s palmom ostala negdje u kutku sjećanja ili u mašti ljetnog dana. Obasipaju nas pismima i pjesmama, nekog novog dječijeg rodoljublja, slobodoljublja. Kažu s ponosom da često idu u posjetu svojim drugovima iz drugog haustora. Kažu da im je najbolja haustorska raja sa broja 31. Svi jedva čekaju da se vrate kući, da vide bake, deke, ostavljene ribice i ptice, tetke, rođake, drugare iz razreda. Svi oni provijavaju njihovim sastavima i pjesmama. I ne boje se djeca, teško im pada ograničenost kretanja i zlo tih "čika sa brda". Često se pitaju "da li oni imaju djecu, da li će im ikad reći da ubijaju?"... Zagušljiv podrum na Vojničkom polju odaje osjećaj jednog brižljivo uređenog prijatnog kutka. Na vratima piše: *Rezervisano samo za djecu*, a kad se otvore vrata - pravo remek djelo - desetina dječijih ručica. Zidovi prekriveni crtežima, slikama, stihovima i oči koje traže odgovor: "Dopada li Vam se, je li lijepo?" Umjesto odgovora, vide naš osmijeh, zadovoljstvo na licu, razumijemo se. Poteče i poneka suza niz obraz, iskrena i topla kao dječije ruke koje su do jučer grlile svoje najmilije, a koje su možda sad i skršene.

Ta mala, a tako velika srca ne predaju se lako. Očekuju nova sunčana i mirna jutra, suncem okupana, miris peciva iz pekare i školsko zvono kad će sretno utrčati na prvi školski čas.

SAN NAD SAVOM

"Meka julska noć. Nebo puno zvijezda kao da je preslikano sa starog kalendara. Punim plućima diše vasiona i s njom se nadimaju Akijeva prsa. Ne može zaspati, a već je noć prešla pola svoga puta. Dječak preko ruba otvorenog prozora gleda u rijeku. Šumi Sava. Mjesec je srebri i poravnava svaki njen drhtaj. Tišina. Mrak se ne može zgrudvati. Rasprši se pod sjajem Akijevih očiju. Šuška noć svoju nejasnu pjesmu, a dječak pokušava isplesti se iz mreže zamagljenih misli i bolno toplog osjećanja kakvo ga do sada nikada nije ispunilo. Gdje god pogleda vidi Ninine oči. Krupne. Tople. Oči koje donose nesanicu i koje razmjestе ustaljene navike i potrebe. Osjeća da mu se ne spava i da ga san ove noći zaboravio. I do sada mu se događalo da do neko doba noći leži kraj otvorena prozora i u mislima stvari dovodi u red i događajima koji su prošli daje njihovu težinu, ali nikada ga ni jedna misao nije napala sa ovoliko snage i upornosti. Kasni su sati, a ona ne popušta."

Tužna naša djeco, cio život sam vam pričao priče. Danas, to ne mogu. Ovo je odlomak priče "Nina" iz knjige "Vatre na rijeci". Danas drugačije vatre gore na mojoj rijeci, a svijet koji sam volio, i meni draga lica, sve mi se javlja u odlomcima. Cjelina je ubijena. Raskomadana. Našim čamcima, niz Savu sada plovi tuga. Ta tuga je toliko teška da svaki čamac pod njom tone na dno Save. I, čini mi se, ovo života što mi je ostalo, svakog trenu sastavljaću meni drage vidike. Možda ću ponovo ugledati, zajedno s vama, neko od dragih i isčezlih lica. Mirno. Nasmiješeno. Ako se to dogodi, vi ćete to znati. Jer, i tu ću priču pokloniti vama. A priča će vas naći, ma gdje vi bili. I svi ćemo se sastati u jednoj tihoj priči.

"Maka niska noć. Neko puno zvijezda kao da je preslikano
na stropu katedrale. Puno je plućima oči razmišljati i s njom se
nadaću. Ali ona je. Ne može uspeti, a već je neću, pre-
tako svoga puta. Džak preko ruku i ovisanog pozora glava
u rijeku. Sini Sini. Mjesec je sretni i poravnava svaki njen
dijel. Tada. Mak se ne može zadržati. Raspi se pod
Ajacem. Ali najviše od svega. Svaka noć koju nejasno pismo, a djeca
pala. Iva leplati se iz mreže zamagljenih moli i bolno toplog
osjećanja. Kako je do sada nikada nije imala. Gdje god
pogleda vidi. Nijam oči. Krupne. Tople. Oči koje donose
hoćarica i koja njezine ustajene odlike i potrebe. Osjeća da
mu se ne spava i da ga su ova noć zabavljaju. I do sada mu se
dogadalo da do nekog doba noć leži kraj otvorene prozora i u
mislima stvari dovodi u red i događajima koji su prošli dale-
njoj. Ali nikada ga ni jedna misao nije napala i
svotko svoje i opetovano. I sami svaki. A ona ne popušta."

"Tada naša djeca, dio Sini nam vam priče priče. Danas, to
ne mogu. Ovo je ipak priča "Nina" iz knjige "Vatre na
rijeci". Danas drugačije vatre gore na mojoj rijeci, a svijet koji
nam valja, i moja draga lica, sve mi se jasnije u odnošima.
Cijela je ubijena. Raskomadana. Njima. Danas, na Sini
sada plovišću. Ta naga i mlaka i hladna i vruća i hladna i vruća
tome na dnu Sini. I Sini mi se, kao Sini, što mi je oslalo,
svako, trema ustavlja u moju drage vidjeti. Možda će ponovo
opetati, zajedno s vama, neko od djece i uzalud ih. Njima.
Njima. Ali to se dogodi, vi ćete to znati. Jer, i to će
pala. Iva leplati se iz mreže zamagljenih moli i bolno toplog
osjećanja. Kako je do sada nikada nije imala. Gdje god
pogleda vidi. Nijam oči. Krupne. Tople. Oči koje donose
hoćarica i koja njezine ustajene odlike i potrebe. Osjeća da
mu se ne spava i da ga su ova noć zabavljaju. I do sada mu se
dogadalo da do nekog doba noć leži kraj otvorene prozora i u
mislima stvari dovodi u red i događajima koji su prošli dale-
njoj. Ali nikada ga ni jedna misao nije napala i
svotko svoje i opetovano. I sami svaki. A ona ne popušta."

Prof. dr Razija Lagumdžija

Govoriti potpunije o nastajanju i postanku ove knjige
značilo bi napisati mnoge stranice na kojima bi se kazali
tužni povodi koji zahtijevaju njeno izlaženje. Zato ovdje
treba istaknuti samo ono što se javlja kao neutješna istina
koja ne smije biti zaboravljena. O njoj, toj istini, mora
ostati i pisani trag.

Dječije radove objavljene u ovoj knjizi sakupila je
Dječija ambasada "Međaši". Baveći se svim onim što
znači pravu i punu zaštitu djeteta Dječija ambasada je
sve više postajala ne samo institucija koja je organizovala
najhumanije akcije da bi uklonila djecu sa ratnih
poprišta, već je sve više bivala mjesto kome se djeca
obraćaju svojim najintimnijim bićem, postaje neko kome
djeca žele kazati šta im se, eto, dešava, ni krivim ni
dužnim. Ambasada postaje središte oko koga se djeca
okupljaju, obraćaju joj se, ne samo kao izbavitelju, već i
kao utješitelju, postaje *neko* kome oni šalju svoja pisma i
crteže. Oni osjećaju da će samo tim putem njihova misao
biti prosljeđena onome kome su je uputili. Dobro or-
ganizovan radni tim u Ambasadi, vođen velikim
humanizmom i entuzijazmom, bez čega se, uistinu, ne
mogu ni zamisliti veliki rezultati postignuti u cjelokup-
nom radu, obratio se, jednim pozivom, djeci da i dalje
pišu pisma, pjesme, šalju crteže, - ističući da će to dobiti
svoje objelodanjenje i u knjizi koju će izdati. Ovdje
moram kazati da je to saopštenje bilo meni podsticaj da
se odmah javim Ambasadi sa izraženom željom da se

uključim u posao oko priređivanja te knjige, jer sam smatrala da po svojim profesionalnim mogućnostima tako mogu pomoći, bar malo doprinijeti u samo jednom, malom segmentu njihovog rada. U prvom susretu sa članovima radnog tima vidjela sam da su to ljudi koji svaki posao organizovano, korektno, određuju od ideje do završnice. Bila sam sigurna u potpunu pomoć koja je za ovakav posao potrebna.

Nevjerovatni su podaci koje sakuplja i pohranjuje Ambasada, a koji nepobitno argumentuju zlodjela nad nevinim čovjekom, nad ugašenom suzom djeteta. U mnogim knjigama, zapisima, statistikama biće ispisana jedna *saga* o čudu koje se desilo u jednoj zemlji na Balkanu, a iznad svega će stajati ta jedna zaustavljena suza koja će vijekovima potresati svijet. Biće kazani nečuveni podaci o jednom zločinu, a iz toga, za ovu knjigu dječijih pisama, izdvajamo samo neke tužne pokazatelje:

- Od svih poginulih (podaci još nisu potpuni, a zna se da do sada prelaze cifru od 100.000 poginulih) petnaest posto su djeca do 14 godina.
- Od poginule djece 25 posto su uzrasta do 2 godine.
- Teško ranjenih, prema podacima samo iz Sarajeva, do sada je teško ranjenih 50.000, od toga je djece 25 posto, a računa se da ih je u čitavoj Bosni i Hercegovini pet puta više. Pola od toga će ih ostati sa trajnim invaliditetom.

- Samo do sada je poginulo djece koliko bi činilo 50 školskih odjeljenja.

- Razorene su i spaljene 152 bolnice i ambulante, u prostoru od 58.000 metara kvadratnih. Potpuno je uništena Pedijatrijska klinika i Porodilište u Sarajevu, većina škola, obdaništa itd.

- U migraciji je 1,300.000 lica, od toga 45 posto djece.

- Nestalih osoba je, do sada evidentirano, 35.000, od čega su većina djeca.

- Zdravlje djece, koja su ostala u Sarajevu, je veoma teško, prema podacima zdravstvene službe većina djece je izgubila jednu trećinu tjelesne težine.

- Preko Dječije ambasade je do sada izmješteno oko 50.000 djece. (Ovo su samo neki od podataka koji su sakupljeni do datuma pisanja ovoga Pogovora - 25. avgusta 1992.)

I tako dalje - bilježe se stranice crne hronike ovoga vremena, hronike koja će, sigurno, jednog dana biti potpunije data.

Ovdje treba kazati da u svim velikim nevoljama koje su zadesile narod Bosne i Hercegovine, - a čemu prkosno i hrabro odolijevaju branio i svaki čovjek koji se našao, pristao i ostao u ovom paklu, Dječija ambasada je imala

svoje osobito značajno mjesto. Njen radni tim je okupio veliki broj saradnika koji danonoćno bdiju nad velikim obavezama, poslovima kojima će odagnati bar jednu dječiju suzu koja je do njih doprla. Ideja vodilja im je deviza koja je napisana kao moto na Programu rada i Povelji dječije zemlje i prve dječije ambasade u svijetu, a koja glasi: *SVI IDEALI SVIJETA NE VRIJEDE SUZE JEDNOG DIJETETA*.

U Sarajevu, avgusta 1992.g.

SADRŽAJ

Razija Lagumdžija: <i>Dragi moji, djevojčice i dječaci</i>	7
PISMA RODITELJIMA	11
PISMA PRIJATELJIMA	31
IZ DNEVNIKA	57
DJECA SE BOJE	75
ZAUSTAVITE RAT (...Hitno je, molim vas)	95
PJESME	119

PRILOZI

Duško Tomić: <i>Bože, sačuvaj ih</i>	151
Valerija Skrinjar-Tvrz: <i>Molba</i>	152
Velimir Milošević: <i>Bože kako me gledaju...</i>	152
Ljiljana Cikota: <i>Majka čije je dijete...</i>	153
Branko Tošović: <i>Djecu ubijaju, zar ne!</i>	154
Alija Aljoša Musić: <i>Gradska kapija</i>	156
Jasmina Zildžević: <i>Pratila sam dječje radosti i tuge</i>	158
Alija H. Dubočanin: <i>San nad Savom</i>	160
Prof. dr Razija Lagumdžija: <i>Pogovor</i>	163

MAMA, NEĆU U PODRUM
1992.

Izdavači:
IP "Veselin Masleša"
Sarajevo
Dječija ambasada "Medaši"
Sarajevo

Za izdavače:
Anton Knol
Duško Tomić

Recenzenti:
Prof. dr Dževad Karahasan
Velimir Milošević

Tehnički urednik:
Davor Papić

Kompjuterska obrada teksta:
Muhidin Zlataar

Štampa:
OKO
Grafičko-izdavačka kuća
Sarajevo

Za štampariju:
Rasim Rapa

Tiraž: 5.000 primjeraka

Knjiga: MAMA NEĆU U PODRUM koju je priredila Razija Lagumdžija, donosi snažnu i tešku dokumentaciju ovoga vremena. U njoj je sakupljen i prezentiran izbor dječijih pisama, pjesama, crteža, a koji je, kako se iz Predgovora vidi, odabran iz mnoštva originalnih radova. Crteže je odabrao Ibrahim Ljubović.

Osobiti značaj ovoga rada je u tome što su sačuvana autentična svjedočenja, rukopisi napisani u vremenu kada je progovarala očajna dječija duša pritisnuta strahom, dovedena u stanje kada djeca svojom nevještom rukom žele, moraju, kazati u šta su ih gurnuli ti "zlikovci sa brda". Ni krive ni dužne...

...Predgovorom se Razija Lagumdžija neposredno obraća djeci čime ih uvodi u doživljeni svijet kazan pismima, a po značenju upoređen sa onim strašnim bajkovnim svijetom. Ukazano je na ono što su djeca uistinu osjetila: ubojite granate kao otrovne strijele mačeve kojim aždaje ubijaju nevine ljude. Iza svega, kao u svijetu bajki mora pobijediti pravda.

Pogovorom su istaknuti razlozi zbog čega se ova knjiga morala pojaviti; ukazano je na strašne podatke o stradanju djece u ovom teškom ratu.

Iz recenzije Dževada Karahasana

Razija Lagumdžija, sa posebno izgrađenim smislom, sluhom i afinitetom za nježnost, liričnost i osjećajnost dječije duše, od početka rata, preko DJEČIJE AMBASADE sakupljala je, sabirala, sistematizovala, i u cikluse slagala sve ono što su djeca u tim danima pisala, crtala, sve ono o čemu su ti mali stvaraoci sanjarili: pjesme, zapisi, priče, pisma, crteži, i sve to, uz nadahnuti i analitički predgovor, te pogovor, pretočila u knjigu, pravu pravcatu dječiju ratnu čitanku. Tako je nastalo djelo neprocjenjive vrijednosti. Tu su izvorni tekstovi, svjedočenja, zapamćenja, slika jezive stvarnosti kroz koju su ova nedužna bića prolazila, freska svega onoga što su doživjela i preživljavala u ovim ratnim strahotama...

...Srećno se dogodilo upravo to što se dogodilo da svi ti radovi dodu u ruke Razije Lagumdžije. Da bude neimar, baštovan u toj bašti dječijeg duha i stvaralaštva, nadnesena nad nježne cvjetove, ali i suze, zagledana u zvijezde u dječijim očima, ali i u njihova zastravljena lica. O svemu tome govore ovi radovi dječiji. Govore istinito, doživljeno, nenametljivo i nepotkupljivo, iskreno, ali i sa puno tuge, ali i dobrote, sa puno čuđenja i nevjerovanja, ali i sa onom nepresušnom dobrotom koje u izobilju ima dječija duša. I upravo to je najljući i najžešći šamar po licu mraka i mračnjaštva, to je najdublja i najmoćnija osveta za sva zla koja su se tim nedužnim i nevinim ljudima-djeci dogodila...

...Mislim da ni jedno djelo nekog starijeg stvaraoca, pisca ili publiciste, neće tako snažno, istinito, duboko doživljeno i vjerno predstaviti svijetu našu tragediju, kao što će ovi izrezi iz dačkih teka na kojima su ispisane ili isertane istine o našoj velikoj drami i velikoj tragediji.

Iz recenzije Vilmira Mloševića

Veselin Masleša

Dječija ambasada "Medaši"

Sarajevo

MAMA, NEĆU U PODRUM

MAMA, NEĆU U PODRUM